

Az erdélyi muzeum-egylet alakító közgyűlésének jegyzőkönyve.

E közgyűlés folyt 1859 november 23, 24, 25 és 26-ik napjain a kolozsvári városi táncsteremben, mindennap délelőtt 10 órától kezdve.

Elnökölt: gróf Mikó Imre ö nmlga.

Jelen voltak: A) üdvözlő küldöttségek: 1) A magyar tudom. akadémiától b. Eötvös József akadémiai al-elnök ur vezérlete alatt, főt. Danielik János egri kanonok, t. Kovács Gyula muzeum-ör a magyar nemzeti muzeumban és t. Csengery Antal urak. 2) Nagy-Bánya városa részéről főt. Smotzer Ignác nagyprépost vezérlete alatt t. Agricola Adolf, t. Korbuly Adeodat orvostudor, t. Pap Zsigmond, t. Kovács Lőrincz, t. Sándor Elek, t. Moldován Kálmán, t. Haracsek József és t. Naszádi Sándor urak. 3) Károly Fejérvár városa részéről t. Ötvös Ágoston orvostudor, t. Dánfy Károly, t. Elekes Károly, t. Szoboszlói György, t. Pap János urak. Azonkívül még Déés, Maros-Vásárhely, Sz. Udvarhely városok küldöttségei.

B) 442 egylettag.

Jegyzett: Finály Henrik.

Első nap.

Szerda, november 23-kán, 1859.

I.

A nagyméltóságú elnök megnyitja a közgyűlést következő szónoklattal:

Tisztelt közgyűlés!

Szinte négy évi törekvés után a kezdetnek valahára végén vagyunk. Szabályaink, melyek alapján az erdélyi Muzeum-egylet és Muzeum életbeléptetését megkezdhetjük, az uralkodó Felség k. jóváhagyását megnyerték. Legyen e nap nekünk ünnep; szándékaink, és a mit teszünk, legyen megáldva Istentől!

Az előzmények íy hosszúra terjedésének oka részint a dolog természetében, részint az időkben rejlik. Régen is több idő folyt le, míg a nemzetközi érdekek éles ellentétei miatt ez ügyben alkotott törvénytervünk a trón elébe juthatott; s ez ellentétek az újabb időkben korántsem kevesedtek, sőt szaporodtak. Nagy akadályok gördültek elénk, melyeket elhárítani, nehézségek miket legyőzni, aggodalmak melyeket eloszlatni kellett; szóval: az alapszabályokat akként kellett egybealkotni, hogy azokon mint az egyetleli nyiltparancs és a jelenlegi kormányrendszer kívánalmain alapulókon a magas kormány is megnyugodjék, s mint a kitűzött cél nem kockáztatatótól az alapítók is bizalmukat meg ne vonják, segélyüket meg ne tagadják. Alig gondolná valaki, mily bajjal volt öszszekötve csak a kezdeményezés kérdése is. Ki tegye ezt? Régen az országgyűlés lett volna arra hivatva; de ez nem létezett. A kormány? Ezt az új rendszer beállításának csoportos gondjai foglalták el. Azok, kik ez ügyet régen alkotmányi úton kezdemé-

nyezték, kérelmi úton tenni kétkedtek. Nem volt más mód, mint magával a formailag hallgató országgal, a hazánkbeli népségek jobbjával tetteleg kezdeményeztetni ezen, az ország diszére és szellemi javára czélzó intézetet. Egy, e haza minden népfajait és osztályait magába záró egyesületbe kellett belevonni mindazokat, kik a hon szellemi érdekei iránt elfásulva nem voltak, s tétlenségbeu nem várhatták az idők javulását. Ugy van: egy erkölcsi testületet kelle alkotnunk, hogy ez aztán a Muzeumot alkossa meg. Terhes föladat volt, mely nem egyszer próbára tette a muzeum-ügyet intéző id. bizottság türelmét, de tetterejét sohasem lankasztotta. Az oly példás lelkesedéssel kezdeményezett műnek nem szabad mitőlünk származó ok miatt félben maradni!— volt mindnyájunk elhatározása, és nem tágitottunk, el nem csüggedtünk.

Mindez immár hátunk megett van, ott vannak az előzmények küzdelmei- és aggodalmainak komor képei, előttünk a remény és bizalom vidor derüjében áll az így jelene, vidám biztató alakban annak jövője. És én társaimmal együtt mély hálámat fejezem ki a Gondviselés, köszönetemet a Felséges Uralkodó iránt, hogy meg adatott érnünk: kezeinkben látni a tehetés jogát. Bizom népeink érettségében, kivált pedig ennémetemnek ott, a hol drága érdekei forognak fenn, áldozni tudó honszeretetében és lovagiaságában, hogy most, midőn a szók s ígéretek helyét és idejét, az adás- és cselekvésé váltotta fel, az eredmény megfelel a várakozásnak, s a tett a már előre nyilatkozott lelkesedésnek; s nem szűnünk meg addig, míg a nemes mű megalkotva, a kitűzött czél elérve nem lesz.

S mi a czél, a mire mi törekszünk? Betölteni ama feladatot, mi az emberiség közös rendeltetése

s minden országnak és népnek jogosultsága s kötelessége: hogy az értelmesebb, ennek a művelt népek által használt minden útain és csatornáin terjedjen, a munkaöszön és iparszorgalom a tudomány segélye által helyes irányban s gyümölcsözőtőleg gyámolítassék, a műveltség terjedése által a népek öntudata s erkölcsi érzete szilárdabbá váljék, szóval: az eszmék és szellem világa s ereje által az érzékiség és anyagi irány túlnyomósága ellensúlyoztassék. Röviden, a mi célunk: a tudományosságunk egy új templomot alkotni egyesületi úton. Nem könnyű feladat. Mások ezt törvényhozási vagy kormányi úton, az ország közsegélyforrásiból, parancsoló törvény által teszik; míg mi az alapítás és fenntartás minden gondját, költségeit és felelősségét önvállalainkra s lelkiösméretünkre vesszük, s az intézet jó és balsorsát százak és ezrek önkényes ajánlatára, adott — de az idők és emberi sors változásainak alávetett — szavára fektetjük, a hol a kötelességteljesítést egyedül a kötelességérzet és semmi kényszerítő törvény nem ellenőrzi. Ismétlem, nehéz feladat! De azért megoldását Isten segélyével megkísértjük!

Hogy Erdélynek Muzeuma legyen, kimondotta az 1841/3. országgyűlés. E közakarattal nyilvánítás elég bizonyíték arra, hogy ez a mai viszonyok közt is szükséges. Azóta a közértelmesebb terjedésének legnevezetesebb csatornáit: a gyűlésezés és sajtó joga a szellem munkásságának csak igen vékony szelentyűivé váltak, az erők versenye egyedül az irodalmi térre szorult, és így a Muzeumok és tudományos irányú egyesületek szükségesebbekké lettek mint valaha. Különben is e kornak egyik jellemvonása a mélyebb tudományosságra, magasb értelmi fejlettségre törekvés. Erre — nekem úgy tetszik — a nagyobb számot egyfelől a polgári élet örömeiben és vigasztalásokban meddő-volta, másfelől a megszorított anyagi szükségek fedezhetési ösztöne bírta, s csak kevés választottjait a Geniusznak azon epedő ismeretszomj, azon tudományi szenvedély, mely magát a tudást, az életnek eszmékkel szelítését, és így az ember meszsze s magas céljának mindinkább megközelítését tekinti főcéljának. Ma többet s alaposabban kell tudnunk mint ezelőtt, hogy akár anyagi, akár szellemi munkánkat értékesebbé teheszük s az államnak is mindkét irányban növekedő igényeit kielégíthessük. A mit az iskolában látunk, hol a fiatalság a sokféle tudománytárgyakkal ugyszólván elhalmoztatik, nem tudom, alapos-e vagy felületes tudás lesz eredménye? De az imént letűnt korszak férfainál nagyon is határozottan látom azon törekvést, hogy az általános készültséget szakkészültség váltsa fel, s az eddigi mindenből valamit-tudási divatnak a tudomány mélyére ható alapos készültség lépjen helyébe. A mindenhez-értés kedvezményes kiváltságát még a lángésznek sem adja az ég, s csak némely nyeglék követelik maguknak; de azok, kik az emberi élet és erő határát az egyes tudományágak határtalan kiterjedésével egybemérni szokták, megelégednek már ma, ha némi általános tájékozó műveltség után, egy szakban az ismeretek lehető teljességére juthatnak. Ily tudományosságra Muzeum és tudományos intézetek nélkül szert tenni bajosan lehet.

De ma a tudomány mivolta s értéke felüli fogalmak is meg vannak változva. Bárminő beszéd és cifra szó, bármennyi utánmondás és böngészkedés — lehet ugyan szép és hasznos — de még nem valódi tudás; valamint a tudományos szerzésre is egy-két évet elegendőnek nem tartanak, fél vagy egész élet munkásságához kötik e tiszteletczim kiérdemlését. Ugy van. A tudomány nem pusztán cifrázkodási vagy divatczikk; hatalom az, mely osztozik a világ kormányzásában, s trónja minden hatalmakénál erősebben áll; előny az, mely birtokosának tekintélyt kölesönöz a társadalomban mint a pénz és születés, tiszteletet gerjeszt s koszorukat ad, mint a harc diadala és polgári érdem. Avagy közelebbről megült nemzeti ünnepélyünkön is nem ilyenek valánk-e tanúi?

A mit az egyénről mondek, áll az országokról és népekről is; ezeknek mindig elébb, tovább, magasbra kell törekedniök; ismeretkörüket, láthatárukat tágitni, a tudomány inkább kezökgyében eső, érdekében álló ágait elébbvívőleg művelni, a közművelődés minden eszközét birtokukba keríteni kötelesek, ha javukkal gondolnak, s más országok s népek becsülését megnyerni ohajtják. Oly népek és országok, melyek íróinak s olvasóinak többsége a tudomány színvonalán alól áll, s melyek különösen a természettudományok, mathesis, mechanica, technica titkaiba eléggé nem avatottak s iparuk vagy nincs, vagy a velök versenyzőkkel nem mérközhetik, okvetlen mások hatalma alá kerülnek vagyoniilag; a melyek pedig a tudomány külön nemzeti ágait, a minők: a haza közéletének, történetének, földíratának, természeti jelességeinek ismerete — nem terjesztik, irodalmukat saját nyelvökön, saját eszmekörükből és önészjárásuk természetete szerint szorgalommal nem művelik, s ezek által az öntudatot és önbeeszeretet nem ápolják, előbb-utóbb szellemileg is mások szolgaságába esnek. Ime itt is a Muzeumok és tudományos intézetek szükségességéhez jutottunk.

Ez igazságok az emberiség életéből vannak meritve; de hasonlókra visz saját hazánk történetinek figyelemmel kísérése is. Erdélynek mindig megvolt a maga külön feladata, mi abban állott, hogy a keresztény polgárisodásnak, az európai tudományok és alkotmányosságunk kelet felé védbástyája legyen. Ha ez utolsó kötelessége ez idők szerint megszüntnek látszik is, annál inkább előtérbe lépett a más kettő. Neki folytatni kell polgárosító szerepét önkeblében és azon kívül, terjeszteni a tudományt és világosság sugarait, megőrizni alkotmányos múltjának emlékeit jobb idők számára; mert ama formák, melyek közt e haza ezer évet boldogul töltött, mint pusztán történetnyomozási tárgy is, megérdemlik a mi gondoskodásunkat. Ezt ismét csak Muzeum és tudományos munkásság útján lehet elérnünk.

Ugy van tisztelt közgyűlés! E kornak és ebben hazánk népeinek tanubizonyoságot kell hátrahagyni arról, hogy ők e viszontagságos évtizedet is e hazában éltek át, hogy e törpe időben is magas-szivűen gondolkoztak, s a tudomány és szellem dicsőségének egy maradandó emléket állítani képesek voltak. A mik eddig ez ügyben történtek, ugyszólván csak jel- és eszmeadás volt, előhírnöke annak, a mi most eljött,

a közös Múzeum megalkotása idejének. A marosvásárhelyi, k.-fehérvári és n.-szebeni könyvtárak halhatatlan alapítóinak nagy lelke félszázaddal, sőt többel ezelőtt megsejtette azon kort, melyben e hazában a tudomány, közmiveltség és nemzetiségek érdekeinek új biztosítékokra, nagyjából tudományos intézkedésekre lesz szükségök; azért tették meg ők a maga idejében kötelességeiket, példát és intést adva az utókornak, nekünk, hogy a megtört ösvényen tovább menjünk. De ama nemes czélu intézeteknek lényeges fogyatkozása, hogy részint — a n.-szebenit kivéve — nem központi helyeken vannak állítva, részint igen specialis érdekek szolgálatára látszanak rendeltetve lenni; míg az, melyet mi Isten segítségével most alapítani akarunk, egyenesen a közhazának java s disze szempontjából, minden tanulni és tudnivalóknak használatára, e hon összes népeinek mivelődése s erkölcsi emelkedése végett lesz alkotva. Nekünk és ez intézetnek egybekötő kapesul kell lenni a múlt és jövő közt. Bé kell töltenünk e szomorú hézagot, az önbizalom reményeivel, az igaz hazafiság szebb jövőre jogosító műveivel. Nagyobb szerencsétlenséget alig tudnék képzelni, mint ha mi a tevés e határozó pillanataiban, melyektől függ a legszobb lelkesedés, függ annynyi nemes igyekezetnek sikere, oly kérdésekben, melyekben egy szép jövőnek magva rejlik — nem értenők meg egymást, s a gondviselés ujmutatását észre nem vennők. Igen, mert én abban, hogy e hon népei szellemi érdekeikre nézve új őrbástyáról gondoskodjanak — ily intést látok, sőt az idő és korszellem sürgető szózatát hallok. Csalódhatom, de sejtelmemet el nem titkolom. Jaj nekünk, ha e kor és nemzedék történetlapja iratlan marad. Akkor is jaj, ha semmit-nemtevésünket kárhoztató ítélet lesz arra írva. Meddő panaszt s a viszonyok szerencsétlenségét mentségül írni ide nem elég; annak okait kérni a késő kor szülötte s közvéleménye, és ez okok legfőbbikét éppen mi bennünk, gyöngeségünkben vagy közönyös tétlenségünkben, hogy ne mondjam — rút önzésünkben — kell hogy keresse és megtalálja. Itt csak a tiszta hazafiság tettei, a szellem művei foglalhatnak helyet.

Ime egyik mélyebb oka napjainkban a Múzeumok, tudományos czélu intézetek és az irodalom fontosságának. Mint a hit sáfárai balszerencsében a vallás vizsgáztatásával enyhítik a fájó kedélyt; úgy a népek sorsát szívében ápoló bölcs és államférfi, az anyagiság túlsulya és a megpróbáltatás napjaiban vizsgáztatólag mutat az erkölcsiség és szellemi érdekek fejlődő állapotára, s mindkettő enyhítő körülményt lát abban, ha a — másképp szenvedő — népeknél a szép és nagy eszmék a szívekhez útát lennek, a jobbagnál a tettvágy ki nem hal; ha vannak a társadalmakban, kiknek munkássága által a tudomány terjed, az eszmék és tények igazságát sokan érzik és keresik, a közerkölcsiség emelkedésben van. Mert az emberiség keblét öröktől fogva azon belső hit melegíti, hogy a szellem ereje bizonynyal megvédi legdrágább érdekeit.

Ezen általános hatáson kívül lesznek még az erdélyi Múzeum és Múzeum-egylet működésének je-

lentékeny eredményei a közmiveltségre és a nemzetiség megszilárdítására nézve.

Azon tény, hogy e kis hon akarát- és erőegyesítés által, mások segélye nélkül, a legpénzszegényebb időkben ily vállalatot létesíteni birt, az önértékre emelőleg, a jövőre nézve biztatólag hat. Mert a mint Guizot igen szépen mondja: „az országok állapota és polgárok érzelmei közt létezik némi öszhangzás, mely előhaladásukat rendeltetésökkel párhuzamban tartja, és azt miveli, hogy bizalmuk azon irányban növekedjék vagy fogyjon a minőben az állam süllyed, vagy az izlés és tudomány nemes műveivel gazdagodva emelkedik.“

A muzeumi gyűjtemények, az intézeti személyzet és választottsági munkálatok a hazának történeti, földrajzi, statistikai, úgy természetrajzi, földtani és műipari ismertetését s lehető nagy körben terjesztését tárgyazván: ez által a hazafiak egyfelől a hon földjének becsülésére, önmiseretre, a közboldogságnak ott hol lehet előmozdítására buzdíttatnak, másfelől pedig a gazdasági, kéz- és gyáripari, úgy kereskedelmi és vállalati szellem is — más tényezők közreműködése mellett — új ösztönt és lendületet kap. Nekünk pedig ezekre nagy szükségünk van; különösen a haza multjának ismeretére azért, mivel abból fejlődött a jelen, a multban vannak elhintve sokszor késő jövőndök magvai, sőt a jelennek épületére szolgáló nem egy tanulsága is. Miként tudjuk meg mindezt, ha az eseményeket az évekhez és embernyomokhoz — ezekhez az idők örök rámaihoz — nem kötjük? Miként tanulhatunk a lefolytakból, ha adatait öszsze nem gyűjtjük? A tudás ott kezdődik — mondja Humbolt — hol a szellem, tárgyának minden anyagát birtokába kerítette. S valóban úgy van. Csak kinlódik, a ki hiányos adatokból kénytelen dolgozni. Sokszor támaszt kételyt önlelke, sokszor veszi észre a hézagot művében, látja, hogy csak egyetlen adatka hiányzik, csak egyetlen világosság-sugárért eseng, de az nincs, s nem tudja mit tegyen, mert meglevő forrásai tovább nem segítik; s még szerencsés, ha adatai hiányos voltát elismeri, s ha nem épít bizton rájuk; mert akkor nem kénytelen későre venni észre, hogy a háznak, melyet sziklára vélt rakni, csak futó homok az alapja, hogy önmaga is nem az igazság apostola, hanem a tévelygésnek volt terjesztője. Múzeum nélkül, kivált történeti tárgyban, lehetlen az eligazodás.

Mint a külvilág testi érzékeink által lesz szemlélődésünk tárgyává: úgy adják a régi adatok, könyvek, kéziratok, érmek, szobrok, kövek s más műemlékek szellemünknek rendelkezésére a mult idők kihalt alakjait, romokká lett alkotásait, feledésbe ment történeteit! Elhanyagolni, elpusztulni hagyni ezeket, annyit tenne, mint magunkat lát- és hall-idegeinktől megfosztani. Ily nemzet multja zárt kriptához hasonló, melynek titkait senki sem ismeri, földtűreghez, mely elborított városok romjait takarja; rá nézt a lefolyt századok egy hangtalan ür, kietlen pusztaság; az ily nemzet hasztalan élt, hasztalan szenvedett, mert életében csak helyet töltött, szenvedésén okulni nem tudott, jelenének nincs alapja, jövőjének nincs józan reménye: mint zöld lapp üszik ideig-óráig a vi-

lág tengerén, míg a feltámadt vihar nyom nélkül a mélybe meríti. Én — megvallom — mind a mai idők bajaira, mind a jövőnek reményeire nézve, a mi multunkban sok vigasztalót találok. Nem! nekünk a multat felednünk nem szabad, sőt azt lelkiösmérete- sen tanulnunk kell: ismernünk kell a haza népeinek, egykori alkotmányának, kormányrendszerének, iparának, tudományos és irodalmi fejlődésének történetét; a mi kincset a föld gyomra rejt és felszine hord, a velünk élő népek keze és esze műve előállított, és ezután elé fog állítani, mind kötelesség ismernünk, egymás és a haza közjavára és díszére fel kell mind használnunk. És ezt csak a Múzeum és Múzeum- egyesület közös munkássága által érhetjük el.

Ezeket várom én az erdélyi Múzeumtól és múzeum-egyleti választottságtól; de nem az első években, nem is egy-két honfitársunktól, hanem várom ama hosszú sorától az éveknek, melyre ily intézetnek alkotva lenni és számítnia kell, várom az egyesületi tisztviselők és választottsági, sőt az összes egyesületi tagok vállvetett és kitartó munkásságától. Azon távol nagy czél körvonalai állnak szemem előtt, melynek egyes részeit évek, egészét évtizedek, tán századok időközei szokták megközelíthetővé tenni, s a melyek mindig az időhöz, a rendelkezés alatti anyagi és szellemi erőkhöz arányulnak. Bizonyos, hogy az első évek, míg t. i. a gépezet szabályos mozgásba jő, itt is a kísérletek, tapogatózások, a kezdetes évei lesznek.

És most tán buzdítnom kellene e gyülekezetet, s általa távollevő hazánkfiait adott szavuk megtartására, a Múzeumnak tett ígéretök beváltására. Én nem látom szükségét. Nekem elég annyit mondanom, hogy aláírási ígéreteink a szabályok megerősítése után kötelező erejűekké váltak; elég figyelmeztetnem honfitársaimat arra, hogy az aláírt közel kétszáz ezer forint csak akkor lesz való- sággal a Múzeumé, és az ezt alapító egyesületé, mi- kor vagy tetteleg begyül, vagy kötelezvényileg bizto- sítatott, hogy tehát már most egyedül a mi szavunk- tartásától, a szükséges tüke-erő közrendelkezés alá bocsátásától függ az: legyen-e Múzeum-egyesület? le- gyen-e Múzeum?

Oh, mondjátok ki, hazámfiai! ezt az embert és népet megdicsőítő nagy szót: LEGYEN! és a köz- vélemény nyugodt lesz, mert tudja, hogy e szóban az ügy sikerére nézve a két ország két ezer lelkes fiának szava van szent zálogul kötve, a birodalmi társnépek pedig tisztelettel említendik nevét Erdély- nek, mely a tudomány és közfelvilágosodás ügyeért ily példásan tudott lelkesülni.

A Mindenható, ki e hazát és hű népét balsorsa nehéz napjaiban soha el nem hagyta, legyen velünk most is. Vajha a közös sors az élet legnagyobb tanulságának megismerésére: benső egységre bírna bennünket! Én buzgón imádkozom, hogy a mint azon egy szirtláncz, a büszke Kárpát-hegység veszi körül e földet: úgy fűzze össze azon egy sze- retet s haza iránti hűség most és mind örökre annak minden jó fiát és hű népét!

Isten legyen velünk és tanácskozásainkkal! Sze- rencsém van az erdélyi Múzeum-egyesület első

nagy-gyűlését ezennel ünnepélyesen meg- nyitni.

A közgyűlés még a beszéd folytatában több iz- ben lelkesülten nyilvánította tetszését, a mely külö- nös élénkséggel tört ki a megnyitó beszéd azon pont- jánál, a mikor a nmlgu elnök a közgyűlést felszólítja, mondja ki az alapítandó múzeumra ünnepélyesen az ily alkalommal eskü gyanánt kötelező „legyen“-t. A beszéd bevégzésével szünni nem akaró éljenzés és taps tört ki.

II.

Báró Eötvös József magyar akadémiai alelnök, mint a magyar tudom. akadémia üdvözlő küldöttsé- gének vezére következő szókban tolmácsolja a köz- gyűlésnek a magyar akadémia üdvözlését:

Barátságos meghívásukat követve, mint a M. Tud. Akadémia küldöttjei jelenünk meg e körben, hogy a midőn e nemzeti ünnepélynek, melylyel a múzeum működését kezdi meg, tanui vagyunk, egy- szersmind kifejezzük azon örömet, melyet ezen nem- zeti intézet keletkezése fölött nemcsak a tudományos irodalom egyes barátja, nemcsak a M. Tud. Akade- mia, de az egész nemzet érez, mely belátva az ösz- szefüggést, a melyben nemzeti miveltségünk a nem- zet jövőjével áll; ezen intézet keletkezésében nem csupán nemzeti tudományosságunk emelésének egyik leghatalmasabb eszközét, hanem egyszersmind e nem- zet jövőjének egyik fő biztosítékát látja.

Voltak idők, midőn minden nemzetnek bizto- sága s azon állás, melyet a világban elfoglalt, csu- pán anyagi erejétől s a harezias szellemtől függött, melylyel elleneivel szembezállt, s hogy e hon, mely a keresztényiség várfalának neveztetett, anynyi meg- támadások után még fennáll, eléggé bizonyítja, mi- ként a nemzet, melyre e határok megőrzése bizatott, ezen erényeknek nem volt hiányában. De az idők megváltoztak, s ki az európai népek újabb kifejlő- dését, ki azon irányt tekinti, melyben korunk halad, azon meggyőződésre jut, hogy hadi képesség, erély, sőt maga azon férfias szilárdság, melylyel valamely nép nemzetiségéhez ragaszkodik, sem elégségesek többé ennek fentartására. Napjainkban az idő emel- kedő dagályának csak oly nemzet állhat ellent, mely miveltség tekintetében is magasabban áll; s csak mi- dőn áthatva ezen meggyőződéstől arra törekszünk, hogy e nemzet, a mennyiben hátrább maradt, Eu- ropa legmiveltebb népeivel egy színvonalra emelked- jék s ha ereje engedi, őket megelőzze: akkor telje- sítethetjük őseinktől öröklött kötelességünket, mely most mint mindig csak az, hogy a magyar magához méltó helyet foglaljon el.

A részvét, mely minden iránt mutatkozik, a mi művelődésünkkel összefügg, a lelkesedés, mely ha- zai irodalmunk iránt nyilvánul, a hála, melylyel az összes nemzet csak e napokban egyik fiának em- lékét ünneplé, a ki éppen e mezőn kitünő érdemeket szerzett magának; eléggé bizonyítják, hogy a nemzet ezen feladatát tisztán fogta fel. Az erdélyi múzeum- nak megalakulása egy újabb bizonyosság, hogy e nem- zet nem csak ezen feladatát, de azon eszközöket is ösmeri, melyek által annak betöltése lehetségessé

válik, s kész azon áldozatokra, melyek ez eszközök megszerzésére szükségesek.

Ha közelebb multunkra visszatekintünk, sokat találunk, a mi a hazafit örömmel töltheti el. Az utolsó félszázad nem vala meddő tudományos kifejlődésünkre nézve sem és sok történt mind egyesek, mind a nemzet részéről, a mi már is gyümölcsöket hozott. Mindazonáltal, ha az eddig elért eredményeket szükségünkkel hasonlítjuk össze, nem tagadhatja senki, hogy azon czéltől, mely felé törekedniünk kell, még távol vagyunk, s hogy azon eszközök, melyek eddig rendelkezésünkre álltak, annak elérésére nem elégségesek.

Talán kérdés nélkül mondhatjuk el, hogy Akademiánk, mely Erdélynek anynyi jeles fiját számítja tagjai közé, s 25 évig azon férfiú vezérlete alatt működött, kiben a két haza egységének legnemesebb képét tisztelte, hogy, mondom, az akadémia fennállásának 30 éve alatt elkövetett mindent, hogy az élbe tűzött czélnek megfelelően: de még bizonyosabb, hogy ezen intézet azon roppant feladatnak, hogy a nemzet özszes tudományos életének gyűlpontja s irányadója legyen, minden törekvése daczára, annál kevésbbé lesz képes megfelelni, minél élénkebb, minél meszszebb körökre terjedő azon tudományos élet, melyet ébreszteni feladása.

Ha valahol, a tudományok körében áll, hogy a központosítás csak bizonyos pontig lehetséges s csak annyiban tövös, a menynyiben ezen túl nem lép. Kétségtelen, hogy az erők özszesmunkálása nagy eredményekre vezet, sőt hogy egyes tudományok körében bizonyos eredmények csak így érethetnek el, de szintoly bizonyos az is, hogy miután minden tudomány nem testületeknek, hanem egyeseknek köszöni haladását, s miután az özszes tudományos töke csak úgy növekedhetik, ha annak előszerzésén különböző helyeken dolgoznak: egy nemzet tudományos kifejlődésének eszközlésére egy középpont nem elégséges.

A központosítás, melyet a tudomány kíván, lényegesen különbözik attól, mely után a hatalom törekszik. Ez azon van, hogy minden mozgalom egy pontból induljon ki, s hogy meszsze körben ne legyen semmi hely, hova sugarai nem hatnak. A központosítás, mely a tudomány haladására szükséges, abban áll, hogy minden mozgalom, mely különböző helyen s irányban támad, hogy a világosságnak minden sugarai, egy meszsze kör bár mely részéről induljanak ki, egy központban egyesüljenek. — Mint a sziklafalon leszivárgó eseppek, mint vékony vízfonalak kis erekben egyesülnek, hogy másokkal együtt elébb gyöngye patakok képezzenek, később több társakat véve fel haladások között, mindég nagyobb folyamokká nőjenek, míg végre a vizerek, patakok, zúgó hegyfolyamok és csendes folyók egyesüléséből a hatalmas folyam támad, mely egy országnak kincseit hordja és a népeket özszeszeköti: ilyen a tudomány haladása. És ki azt képzei, hogy a világosság egy központból az egész országra elterjedhet, vagy hogy egy nemzet szellemi mozgalma egy helyről kormányozható: az a szellemi élet természetét nem fogta fel, s még kevesebbé ismeri azon utat, melyen más nemzetek a tudományok körében azon állást

elfoglalták, melyet tőlök méltán irigylünk, mert közöttök nincsen olyan, mely jelen műveltségi állását egy hatalmas, a tudományokat az egész nemzet számára ápoló intézetnek, s nem inkább annak köszöné, hogy több központ alkotott, mely különböző helyeken az egyes törekvéseknek mintegy medréttől szolgálva, a tudományos kincset egyesíté.

Talán felesleges ezeket fölhozni. Hisz éppen ezen meggyőződés vezeté azokat, kiknek az erdélyi muzeum megalakulását köszöni. De midőn meszsze földről azért jöttünk ide, hogy a magyar akadémia nevében azon örömet fejezzük ki, melyet ezen intézet alakulása fölött érez, miért ne mondanók el, hogy ezen ügyben a Királyhágon túl ugyan azon nézetek léteznek, melyeket itt találtam, s hogy a két haza talán soha nem egyezett meg annyira, mint azon meggyőződésben, miként az erdélyi muzeum megalakulása által egy nagy nemzeti szükség pótoltatott.

Két hazáról szóltam, de e két hazában egy nemzet él, egy nagy egészszé forrasztva közös nemzeti érzés, és egy ezredévi multnak emlékei által.

A szebb időt, melyet Isen kegyelme e nemzetnek engedett, együtt éltük, együtt viseltük legszomorubb napjaink terheit; s ha néha szétágazánk, mint a fánál, melynek ágai szétváltak, csak vészre vala szükség, hogy a nagy nemzeti törzsnek minden részei egy irányban mozduljanak meg, s benne egységének érzete új erővel feltámadjon, egységének hoszu folyama alatt soha sem hagyta el, s melynek Isten után fenmaradását köszöni.

Ezen érzés lelkesítsen valamint mindenben, egy tudományos törekvéseink körében is, és a tapasztalás meg fogja mutatni, hogy ezen intézet is, melyet Erdély a tudományoknak alkotott, nem mint attól néhányan félnek, az elkülönzésnek eszköze, hanem csak egységünknek egy új kapasa leendő; s hogy a versengés, mely olyanok között, kik egy pályán ugyan azon czél felé törekszenek, nem maradhat el, s mely által a kitüzött czél hamarabb éretik el — hogy e versengés, mi minden derék futásnak következése — a versenyzőket mindég közelebb fogja hozni egymáshoz.

E nagy lelkesedéssel fogadott tödvözlő beszédre a nmlgu elnök úr röviden válaszolván, megköszöni az egylet nevében a tudom. akademiának, hogy képviseltetvén magát e közgyűlésen, azon szerencsében részesíté, hogy oly fényes nevü férfiakat tisztelhesünk magunk közt, és kifejezi azon ohajtást, hogy a tudom. akadémia ne csak ne vonja meg támogatását az egylettől, az egy czélra törekvésben, hanem sziveskedjék az egylet közreműködését is barátságosan elfogadni.

III.

A gyűlésrend során felolvassa a jegyző a legfelsőbb megerősítést nyert egyleti alapszabályokat.

A közgyűlés e szabályokra nézve így nyilatkozik: Bár ha ohajtandó lett volna, hogy a szabályok kezdetben felterjesztett alakjokban nyertek volna megerősítést; mindazáltal ezen rég kezdeménye-

zett nemzeti intézetet létrehozni ohajtván, annak fejlődésére nézve kedvezőbb körülményeket remélvén, és bizván, hogy az egyleti tagok akarátja és tudományos nemzeties szelleme a hiányokat ki fogja pótolni, a közgyűlés elfogadja a megerősített szabályokat, s a muzeum-egyletet ezennel megalakultnak nyilváníti.

IV.

Az alapszabályok 38-dik §-ke értelmében a mnlgu elnök felszólítja a közgyűlést, határozza meg, mily nyelvet használjon az egylet mint hivatalos nyelvet belkormányzásában.

A közgyűlés indokolt határozata következő: Miután az 184^{1/3}-ki erdélyi országgyűlésen a muzeum felállítására tett indítvány nemzeti irányban és értelemben lett elfogadva és törvényjavaslatba foglalva, és az akkori alapítók is e szellemben tették áldozataikat; miután továbbá ez úgy újabb felvételével is ez volt a vezérelv, az alapszabályok 38. §-ke is ez irányt és értelmet nem csak nem másítja meg, de az e szellemben tett régi alapítványok is az intézet alapjához vannak utalva, sőt annak határozottan kimondása a muzeum-egyleti közgyűlésnek van fentartva; — megtekintvén azt is, hogy a muzeum-egylet tagjai csaknem mind magyarok és hogy e muzeum lételét feltételező újabb főalapítványok és adományok tevői kirekesztőleg magyarok, és alapítványaikhoz határozott feltételtül a magyar nyelv van kikötve; mind ezeknél fogva a muzeum-egylet és ez által alapítandó muzeum alakulása jelen alkalomával ezennel közegyetértéssel meghatározza a közgyűlés, hogy a muzeum-egylet belkormányzásában, minden tanácskozásaiban, kiadandó havi vagy kötetlen füzeteiben úgy évkönyveiben a magyar nyelvet használja.

Bárha e határozat elfogadására a közgyűlés a legelőnkebben nyilatkozott, és ellennyilatkozat nem történt, mindazáltal a határozat annál ünnepélyesebbé tételére, s hogy a legteljesebb akarat nyilvánítnak annál szabadabb tér nyíljon, a közgyűlés e határozatot feleslegesen még titkos szózatolásra is bocsátja, minek eredménye lön, hogy — a gr. Lázár Miklós, gr. Teleky Domokos, Gyárfás Domokos, gr. Eszterházy Kálmán és Páll Sándor urak személyeiben kinevezett szózatolási bizottság jelentése szerint — a jelen volt 383 szózatoló kivétel nélkül mind a fennebbi határozat és annak fennebbi szövege értelmében a magyar nyelvre szavazott.

V.

A jegyző a muzeum-egylet ügyei ideiglenes vezetésével megbízott választottság nevében jelentést tesz e választottság eddigi működéséről a következőkben:

Tisztelt közgyűlés!

Ezer évig tartott volt ama kevés kivétellel folytonos véres harc, a melyet a magyar nemzetnek beékelve a keletromai és nyugatnémet császárság közé a maga és vérrel szerzett hazája fentartásáért kellett elébb kiküzdenie, és a melyben később mint Europa védőfala a keletről elenyomuló népar ellen,

szive legjobb vérével vette fel ama vérkeresztiséget, a mely helyet jelölt neki Europa mivelt nemzetei közt. A tizenhetezadik évszáz vége felé nyert végre e sokat szenvedett, sokat küzdött nép egy kis nyugalmat, hogy vegye számba és vigasztalja magát a sok sebert és vesztésért koszorus költője buzdító e szavaival:

„Mégfogya bár, de törve nem,
Él nemzet e hazán!“

Ámde e nyugalom csak rövid ideig tartott. A polgárisodás, e hatalmas hódító, ellenállhatlan fegyvereivel a tudománnyal, művészettel és irodalommal, az iparral és kereskedéssel kezdé lobogtatni zászlóit hazánk határin, és a harc okozta sebjeiből alig fel-lábadt nemzet, hatalmas erőfeszítéssel kellett, hogy szedje össze minden tehetségét, nem ugyan harcra, hanem szellemi versenyre, a melyben a ki nem tud lépést tartani a többi pályafutókkal, menthetlenül el van veszve.

És a nemzet nem veszett el. Fényesen állotta ki a versenyt, egyetlen hatalmas irammal foglalá el helyét pályatársai közt, és tartotta meg mind e mai napig. A nemzet nagyjai, a haza atyjai felfogván hivatásuk egész nagyszerű jelentőségét, korán irányozák gondjaikat azon intézetek előállítására, a melyek mint csemetekertjei a nemzetnek, nevelik és ápolják az ifju nemzedéket, és oltván beléje nemes anyafák nemesítő szellemét képessé teszik arra, hogy bizton törhessen előre azon a pályán, a melynek czéljánál büszkén fonhatja majd fényes multja dicső babékoszorujába a békés mivelődés olajágával együtt a kitartó törekvés hervadhatlan bérét, az örökké zöld pálmát.

Mit tett a nemzet e versenyzés első korszakában, azt bámulva fogja majd érteni a késő utókor a történelem évkönyveiből. Alig száz éve, hogy felserkene a magyar a hosszú harc fáradalmi következtében eléállott kábultságból; és ha körültekintünk a két testvérházában, lélekemelő meglepéssel tapasztalhatjuk, hogy ha elvesztette is politikai túlsúlyát, ha száma nem is akkora, hogy anyagi tömörségével pótolhassa a szellemi erőkifejtést, azért ma még sines kevésbé azon fensőbbesség teljes birtokában, a melylyel legragyogóbb fénykorában feljűl állott a türelmességénél fogva közte és vele lakó nemzetiségeken, habár ezeknek erős támaszul szolgálhatott törzsrokon szomszédok ezer éves mivelődése. Nincs a két hazában egy némileg nevezetes hely, a mely élő bizonyosságokkal nem tanuskodik e tagadhatatlan tény mellett; és a magyar, ha elragadtatással határos önérettel szeret visszapiillantani ősmultja fénykorára; valóban legközelebbi multjában is eleget kap, a miért pirulás nélkül jegyezheti bé e korszakot is történelme lapjaiba.

Bocsánatot kérek tisztelt közgyűlés, ha elgondolván lelkebben annak boldogságát, a kinek a sors kijelöli a dicső feladatot, hogy írja meg az utókor számára a sikerdús szellemi küzdelem részleteit, hogy pusztulhatlan emléket emeljen azon dicső neveknek, a melyek mint meganynyi napok fényvel és meleggel egyszerre töltik el keblünket, ha, mondom megdondolván ez öntudatbeli boldogságot, egy kissé nagyobb irammal kezdém meg beszédemet, mint a

mekkora illik szerény feladatombhoz. Az erdélyi muzeum-egylet ügyei ideiglenes vezetésével megbízott választottság nevében állok itt, hogy számot adjak arról, mit tett e választottság ez ügyben azóta, a mióta az alapítók gyűlése ráruházta azon tiszteletet, hogy tegye meg a szükséges lépéseket az erdélyi muzeum-egylet és ennek hozzájárultával a muzeum létesítésére.

Nem szándékom viszatérni azon időpontra, a melyben legelőbb nyilatkozott szóval és tettel az erdélyi muzeum szükséges és kívánatos voltának eleven érzete. Az egybegyűlt tisztelt tagok, tudom emlékeznek róla, részint mint jelen volt szemtanuk, részint e muzeum-egylet megalakítását indítványozó hírlapi cikkekből, hogy az 184 $\frac{1}{3}$ -ik erdélyi országgyűlésen a boldog emlékeztető felejthetetlen gr. Kemény József és vele együtt a még most hála a mindenhatónak a valahára elért cél örömeit köztünk és velünk élvező nemes rokona gr. Kemény Sámuel nagyszerű alapítványi ajánlatokkal együtt az országos karok és rendek eleibe vivék a muzeum-alapítás indítványát. Amaz országgyűlés jegyzőkönyvei és irománykönyvei eltörölhetetlen emléket tartják fenn azon egyetértő nemes lelkesedésnek, a melylyel a nemzet színe fogadta a korszerű indítványt. Ott fel vannak jegyezve nevei mind azon nemes lelkű hazafiaknak, a kik valódi magyar áldozatkészséggel felkarolák az ügyet, és életet adnak vala az igének, ha az ekkor e tárgyban megállított törvényezikkek megnyerik a legfelsőbb megszentesítést. Azt sincs miért ismétlem, hogy az akkor tervezett muzeum a t. szász nemzetnek jegyzőkönyvre adott világos nyilatkozata következtében „nemzeti muzeum“ czímet nyer vala. Célomra elég ez emlékeket egy pár szóval felemlíteni és hozzátenni, hogy köztudomás szerint azon időtől fogva feledve lenni látszott e kérdés egészen 1855 közepe tájáig, a mikor legelőbb Dózsa Dániel úr a „Magyar Sajtó“-ban felszólalt ez ügyben, és e felszólalásával egy hírlapi vitatkozást idézett elő, a melyben egymásután Vass József tanár, Toldi Ferenc a magyar akadémia titkára és a „Magyar Sajtó“ akkori szerkesztője Török János eléterjeszték nézeteiket. Azonban e hírlapi vitatkozás alig hozta volna a kérdést közelebb megoldásához, ha egy nevezetes esemény nem jő közbe.

Ugyanazon gyász eset, a mely a hírlapi felszólalásra adott volt alkalmat, gr. Kemény József váratlan, kora elhunyt, árvaságra juttatta volt azon megbecsülhetetlen értékű könyv- és kéziratgyűjteményt, a melyet a boldogult tulajdonos hangyaszerzalmá egybegyűjtött volt Gerendi lakába. A boldogultnak végrendelete éppen azon rendelkezéssel, a melylyel a kincset biztosítani akará Erdély számára, aggodalmat ébresztett a hazafiak keblében; világos volt, hogy e gyűjteményt az ország határaiból kibocsátni, anynyi volna, mint félig lemondani róla, hogy használatlan heverése pótolhatlan veszteség a hazára nézve; szembe tűnt, hogy nem egy hamar fog akadni egyes ember, a kiben az olthatatlan ismeretszomj az ernyedetlen munkássággal és alapos készütséggel oly szerencsés vegyületben egyesítve lesznek, mint voltak gr. Kemény Józsefben, hogy tehát neki nem lesz rövid idő alatt utóda; mindenki érezte, hogy

itt tette van szükség, a készség is megvolt, de hiányzott a vezér, hiányzott a tekintélyes központ, a mely körül az egyirányú törekvések öszpontosuljanak.

De éppen az a szerencse a nemzetek életében, hogy ha pusztulnak is az egyesek, ha fájdalmas sebet ejt is rajta egy-egy derék fiának elveszte, a hervadhatlan nemző'erő új személyeket állít az elhaltak helyébe. Erdélynek is megvolt ez a szerencséseje.

A személyes szerénységnek tartozom anynyi hódolattal, hogy itt névszerint és egyenként ne soroljam elé, ki karolta fel gr. Kemény József halála után az erdélyi muzeum ügyét ápoló keblére, mily érdemet szerzett magának nem csak azzal, a mit tett és áldozott, hanem tán még inkább azzal, hogy miképp és mikor tett és áldozott e szent ügyért. Tudja ezt a haza és a nemzet, hálásan fog róla megemlékezni a késő utókor; mi pedig, a kiknek az a szerencse jutott, hogy vele és körülötte élvén és működvén magunk közt tisztelhesük őt, a kik szemtanúi voltunk azon nemes lelkesedésnek, azon szilárd kitarásnak és azon böles.mérsékletnek, a melylyel a ma létesült eszmét előbb kimondta és tettel vezérelte az ügyet a biztosított kivihetőség pontjáig, mélyen tisztelt személye iránt nem anynyi tiszteletet és hódolatot nyilvánítunk, mint a menyinyi elégtételt nyújtunk saját hazafi érzelmünknek, ha egyhangulag és szívünk mélyéből ohajtjuk és kívánjuk, hogy a Mindenható ötet a haza javára és közintézeteink felvirágzására még sokáig ép erőben tartsa és éltesse!

1856 tavaszán egybegyűjtötte volt maga körül nmlgu elnökünk a haza jelesebb és egynehány szerény fiait, a kik kicsiny, zajtalan körökben a tudománynak éltek, ezekkel egyetemben egy alapszabálytervet dolgozott ki, egy erdélyi magyar muzeum-egylet létesítésére, és e tervet a megerősítést kérve nyező kérelemlevéllel együtt személyesen terjeszté a legfelsőbb trón eleibe jóváhagyás végett. E juniusban történt. Már juliusban leérkezett a m. helytartóság egy leirata, a mely kijelentvén, minő módosításokat kell a felterjesztett szabálytervben tenni, ha a legfelsőbb jóváhagyást és megerősítést meg akarjuk nyerni, egyszersmind felhatalmazta az alapítokat, hogy egybegyűlvén alakítsák meg azt a bizottságot, a melynek nevében most van szerencsém a t. közgyűléshez szólni; továbbá bocsássanak ki aláírási íveket, a melyek a közönséget felszólítván a részvételre és adakozásra, meggyőződést nyújtsanak az iránt, hogy a kitűzött cél elérhető-e, de a mi legfőbb a boldogult herezeg kormányzó Schwarzenberg Károly ő magassága a legfelsőbb helyről nyeredő jóváhagyás biztos reményében a bizottság rendelkezése alá bocsátotta gr. Kemény József hátrahagyott tudományos gyűjteményét. A bizottság legelőbb is kibocsátotta a felszólítást és az aláírási íveket, és az eredmény eléggé mutatta, hogy nem csalódott a nemeslelkű indítványozó a honfitársai hazafi buzgalma-ba helyezett bizalomban. A gr. Kemény-féle gyűjteményt átszállította a muzeum számára kijelölt helyiségbe, a szabálytervet pedig úgy módosította, hogy a magas kormány követeléseit a lehetőségig egyeztesse az alapítók ohajtásaival és érdekeivel, és így terjesztette fel ujra jóváhagyás végett, bizton remél-

vén, hogy már nem késhetik sokat a megerősítés. Szükségesnek tartom itt megjegyezni, hogy a muzeum czime átváltoztatása nemzetiből országossá, ekkor történt meg a m. kormány világosan kimondott kívánatára.

A megerősítés azonban nem jött meg. A bizottság és a m. helytartóság ismételt sürgetéseire a magas ministeriumtól nem jött egyéb, mint újabb kívánatok. Előbb az aláírásokból remélhető egyleti vagyon és alaptőke, majd a felajánlott muzeumi tárgyak, azután még az aláírók névsoros pontos kimutatása volt szükséges. Azonközben hg. Schwarzenberg Károlyban el is veszté az ügy egy őszinte pártolóját, és úgy látszott, hogy az azalatt lefolyt két hosszú év után még mindig a kezdetnél vagyunk.

Már kezdett a közönségnél imitt amott csüggedés mutatkozni, a mikor a folyó év kezdetén az ország herczeg Liechtenstein Frigyes ő magasságában új helytartót kapván, az ő kegyes pártfógása ismét új lendületet adott muzeumunk ügyének. Ismét leérkezett az alapszabályterv, kísérvé a módosítások hosszú sorától, a melyek egy része a leiratban elkerülhetlennek, egy része igen kívánatosnak volt jelölve. Az új módosítások halmaza és minősége csaknem kétségbe ejtette a bizottságot a siker iránt; még is hozzá fogott, és alapos megvitatás után végre czélt ért; sikerült a módosításokat úgy beléilleszteni az alapszabályba, hogy a lényeg és alap mégis meg volt mentve. Ekkor kapták alapszabályaink azt a formát, a melyben az imént szerenésém vala felolvasni, és e formában mentek fel megerősítés végett; a válasz július végén leérkezett a tisztába hozott alapszabálylyal együtt, azon meghagyással hogy a bizottság küldje fel négy példányát, hogy azok egyikére rá lehessen írni a megerősítő aláírást. A bizottság e végre kézirat gyanánt kinyomatá a szabályokat két nyelven, egynéhány példányban, felküldé, és végre megérkezék szeptember elején a megerősítés.

A bizottság ekkor elérkezettnek látá az időt, hogy a már megerősített alapszabály értelmében tegye meg a lépéseket a muzeum-egylet megalapítására, és ennek közvetítésével a muzeum beállítására. Kihirdeté az alakító közgyűlést, a melyet ma tinnepélyesen megtülünk, de azt az időközt, a mely az alapszabályok értelmében a kihirdetés és megtartás közt lefolyt, arra használta fel, hogy kész munkálatokban állítsa össze az egylet működésére és a muzeum létesítésére vonatkozó azon tervjavaslatokat, a melyek a gyűlésrend folytán a t. közgyűlés holnapi tanácskozásaitól várják a döntő elhatározást.

Elmondám t. közgyűlés, kevés szóval, mit tett a bizottság, a következők meg fogja mutatni, hogy tette azt, a mit tett. A mint meg fog győződni a t. közgyűlés, az előterjesztendő javaslatok formulázásában mindenütt az alapszabályok szolgáltak vezérül. Tőlem pedig, remélem, nem veszi elbizakodásnak a t. közgyűlés, ha a véghez vitt munkában mint egyszerű napszámos közreműködő, most, a mikor tisztemet a t. közgyűléstől helyembe állandóul megválasztandó egyének átadni készülök, szívem benső ohajtásának szót adok, kívánván, hogy a Mindenható áraszsna ránk örökkévaló bölcsesége éltető vilá-

gosságát, hogy képesek legyünk egyletünket és muzeumunkat, hazánk, nemzetünk és utódaink javára úgy megalakítani és megalapítani, hogy a jövő kor áldásával párosuljon az alapítók emléke, és buzdítólag hasson ki a késő nemzedékre, a mely viszapillantván arra, a mit tettünk, ne legyen kénytelen pirulni kegyeletében.

A közgyűlés általános helyesléssel fogadja e jelentést és köszönetet szavaz a bizottságnak, különösen a nmlgu elnök urnak azon ernyedetlen kitartásért, a melylyel a muzeum-egylet ügyeit e pontig kezelte és vezérelte.

Ezek után a gyűlés eloszlott.

Második nap.

Csütörtök november 24-kén, 1859.

VI.

A jegyző felolvassa a lefolyt első napi ülés jegyzőkönyvét.

A közgyűlés egynéhány módosítással helybenhagyja és megállítja.

VII.

Átmenyén a napi rendre, a jegyző kezdi előadni azon javaslatokat, a melyeket az ideiglenes igazgató bizottság a közgyűlés eldöntése alá bocsát a muzeum beállítása iránt. Előbb azonban indítványba hozza, hogy miután a gyűlési tárgysorozatban legközelebb következő három tárgy, ugymint a muzeum helyiségének beállítása és elrendezése, a költségvetés és az a kérdés, hogy egyelőre hány és mi esoda hivatalnokot kell beállítani, oly szoros kapcsolatban van egymással, hogy egyet a másik melőzésével nem igen lehetne tárgyalás alá venni, engedje meg a közgyűlés, hogy e tárgyak egymásba vágó részeit egyszerre adhassa elé.

A közgyűlés elfogadja ez indítványt.

VIII.

A jegyző ezután előadja, hogy az ideiglenes bizottság alapot akarván adni eléterjesztendő indítványának, a nmlgu elnök úr hazafiai áldozata következtében a muzeum számára meglevő épületet és telket megvizsgáltatta és szakavatott építőmesterrel tervet és költségvetést készítettett arra nézve, mihe kerül ez épület kiigazítása és megnagyobbítása anynyira, hogy a muzeum benne elférjen. A meglevő részletes költségvetés azt mutatván ki, hogy minden új építkezés nélkül a meglevő épület kiigazítása és biztosítása 11665 pftba kerülne, a szükséges új építkezéssel együtt pedig 44665 pftba, a bizottság véleménye oda megyen ki, hogy miután a 33000 ftnyi különbség semmi esetre se volna elegendő egy külön épület megszerzésére a városban, maradjon meg az egylet a meglevő épület mellett, és tágíttassa meg anynyira, hogy a muzeum férjen meg benne. Továbbá szüksége levén a muzeum gyűjteményeinek mindennemű belbutorzatra, egyelőre 10000 ftot kellene szakasztani a muzeum alaptökéjéből, hogy ez összeggel egyelőre a legszükségesebb butorzat megszerzését

meg lehessen kezdeni, későbbre hagyván a szükséghez képest a még megkívántató butorzat lassankénti utánszerzését. Mind ezeknek alapján azt az indítványt terjeszti a közgyűlés elébe: „Hatalmazza fel a közgyűlés, a melynek egyedül van az alapszabályok értelmében joga az alaptökekből költségek engedményezni, a választandó egyleti választmányt arra, hogy a muzeumi helyiség és a legszükségesebb belbutorzat beállítására a muzeum-egylet alaptökéjéből 55000 pftnyi készpénz elállítására megkívántató földterhermentesítési kötelezvény kiszakasztására és a kifizető czélra való elhasználására, oly meghagyással, hogy az építésre nézve pályázatot nyitván, igyekezzenek az építkezést minél olcsóbban és czélszerűbben eszközölni, éppen azt tegye a butorzat beszerzésében is; az értékpapírok készpénzzé változtatását pedig igyekezzenek a lehető legelőnyösebben végre hajtani.

A közgyűlés általános helyesléssel fogadja el ez indítványt, felhatalmazván a választmányt, hogy ha netalán oly építkezési rendszer mutatkoznék czélszerűnek, a melynél fogva az egy főterv szerint való építkezést a muzeumi teendők megakasztása és késleltetése nélkül részenként és ennél fogva úgy lehetne végre hajtani, hogy egyszerre ne venne igénybe oly nagy összeget, a választmány ezt megtehesse.

IX.

Mint hogy az eszközendő építkezés alkalmával a muzeumi épületben ideiglenesen letett muzeumi gyűjteményeket onnan minden esetre el kell költöztetni, és czélszerű elhelyezésökre okvetlenül helyiséget kell szerezni a városban, a bizottság azt indítványozza, engedné meg a közgyűlés egy oly helyiség fogadását, a hol legalább a könyvtárt ideiglenesen rendezni és egy olvasó szoba megnyitása által minél hamarább hasznosítani lehessen.

A közgyűlés ez indítványt annál szívesebben fogadja el, mivel alapos reménye van, hogy a helybeli közigazgatás egyikében az erre megkívántató ideiglenes helyiséget ingyen fogja az egylet megkaphatni.

X.

Az évi folyó költséget tárgyazó költségvetés egyik főrovatát tevén a tisztviselők rendezett fizetései, a jegyző elébb eládjja, hogy a bizottság azt tartván, hogy érdekében levén a muzeum-egyletnek a lehető legtöbb hazafit munkakörébe belévonni, némely hivatal törségben hagyását tehát csupán csak a pénzügyi viszonyok tevén szükségessé, jónak látja valamenynyi tiszteletbeli hivatal bétöltését indítványozni. A fizetéses hivatalnokok közül most egyelőre szükségesnek látja a következők beállítását:

- 1.) muzeum-őr, egyszersmind ideiglenesen az igazgató teendőivel is megbizandó.
- 2.) könyvtárnok, egyszersmind ideiglenesen viszi az érem- és régiségtárnok hivatalát.
- 3.) titkár.
- 4.) pénztárnok.

A közgyűlés helyesli e választást és az előterjesztett indítványt határozattá teszi.

XI.

A jegyző felolvassa ezután az egylet évi folyó költségeiről készített előleges költségvetést, azon megjegyzéssel, hogy a hivatalnokok rendszerezett fizetéseinek mennyisége csak ideiglenesnek tekintendő, fentartván magának az egylet, hogy mihelyt pénzeje engedi, tisztviselőit bőkezűbben jutalmazza. A költségvetés 8585 o. é. ft. évi szükségletet mutat ki, a remélhető biztosított 10142 ftnyi évi jövedelemmel szemben.

Költségterv

az erdélyi országos muzeum kezelésére és fentartására megkívántató

évi folyó költségekről.

A.) rendszerezett fizetések:

1. Muzeum-őr évi fizetése	1000 ft.
2. Könyvtárnok, egyszersmind ideiglenesen érem- és régiségtárnok évi fizetése	1000 "
3. Titkár évi fizetése	500 "
4. Pénztárnok évi illetéke mintegy	400 "
5. Segédszemélyzet	1920 "
I. A rendezett fizetések összege	4820 ft.

B.) Kezelési összegek:

1. fűtés	160 "
2. világítás	160 "
3. postabér	100 "
4. írószerek	25 "
5. kertmivelésre megkívántató napszám	100 "
6. kerti és házi eszközök kopása s romlása	20 "
II. A kezelési költségek összege	565 "

C.) Átalánösszegek:

1. nyomtatványokra	300 "
2. épületfentartásra	300 "
3. természetiek gyűjtésére	600 "
4. könyvtárra	1400 "
5. adó	600 "
III. Az átalánösszegek összege	3200 "

Főösszeg 8585 ft. 8585 ft.

A közgyűlés az előterjesztett költségvetést minden részeiben helybenhagyja.

XII.

Rákertlívén a sor a tisztviselők számára készült részletes utasítások tárgyalására.

A közgyűlés jónak látja e végre külön bizottságot nevezni ki. E bizottság elnökévé a nmlgu elnök úr m. Gyártás Domokos urat, tagjaivá gr. Lázár Kálmán, Gáspár János, Kasza Dániel, Mihályi Károly, Hincz György, Burián Pál, Indali Péter, ifj.

Roth Pál tagtársakat nevezvén ki, meghagyja neki, vizsgálja át ez utasításokat és tegyen rólok jelentést a közgyűlésnek.

Ezek után a gyűlés eloszlott.

Harmadik nap.

Péntek november 25-kén, 1859.

XIII.

A jegyző felolvassa a lefolyt második napi ülés jegyzőkönyvét.

A közgyűlés helybenhagyja és meghitelesíti.

XIV.

A jegyzőkönyv IX. pontjával kapcsolatban a mlgu elnök úr azon örvendetes tudósítással lepi meg a közgyűlést, hogy gr. Bethlen Sándor saját házában ingyen ajánlott helyiséget a muzeum gyűjteményei ideiglenes elhelyezésére.

A közgyűlés élénk örömyilvánítással fogadja e tudósítást és köszönetet szavaz a nemes grófnak.

XV.

A tisztviselőknek adandó utasítások megvizsgálására kinevezett bizottság jelenti, hogy az eleibe terjesztett munkálatokat a jelen körülmények közt teljesen kielégítőeknek találta, csupán csak az ellenőr utasításában úgy látta, hogy e tisztviselőre mint fizetéstelenre igen sok teendő van róva, ennél fogva azt indítványozza, hogy ez utasításból azon 4 pont, a mely a butorleltárak készítését és folytatását tárgyazza, maradjon ki, és menjen át e teendő a választmányra, mely mindig elgazitathatja egy egy bizottsággal.

A közgyűlés helyesli ez indítványt, és e módosítással megállítja a tisztviselői utasításokat.

Utasítás

az erdélyi országos muzeum igazgatója

s z á m á r a.

1. §.

Az alapszabályok 26. §-ke értelmében a muzeum-igazgató közvetlen felügyelője levén az egész muzeum belsejének és az abban levő valamenynyi gyűjteménynek, kötelessége e felügyeletet szigoruan és lelkiösméretesen gyakorolni és úgy az egyes gyűjtemények öreit mint a melléjök rendelt segédszemélyzetet nem csak hivatalos tekintélyével, hanem saját példás buzgalomával is, a muzeum fentartása, gyarapítása és hasznosítása érdekében rájok rótt kötelesegek teljesítésére buzdítani.

2. §.

Valamint az egylet minden tisztviselőtől megvárja, hogy az igazgató az alapszabályok és utasítása következtében tett rendelkezéseinek pontos teljesítését rászorítás nélkül is kötelességének fogja tartani, úgy viszont az igazgatótól is reméli, hogy fő-

nöki tekintélyével az alapszabályokban és utasításában kiszabott kör határain túl nem fog visszaélni, és magát nem anynyira főnöknek, mint egyenlő tisztviselők közt elsőnek fogja tekinteni.

3. §.

A nem közvetlen keze és felelőssége alá tartozó gyűjtemények belrendezése és kezelése részleteibe az igazgató rendesen nem avatkozik. Ha azonban erre nézve lényeges fonákságokat, hiányokat vagy hanyagolásokat venne észre, elébb az illető gyűjtemény öreit figyelmezteti és collegialis tanácskozás útján igyekszik a baj elhárítását eszközölni; ha ez úton nem megyen a választmánynak tesz jelentést.

4. §.

Az igazgatónak kötelessége arra is ügyelni, hogy a muzeumi helyiség belsejében mutatkozó épületbeli és butorzatbeli károkat, a mennyiben megigazitások a gazda tisztje, az illető örök idején jelentsék a gazdának, hogy a javítást még akkor lehessen eszközölni, a mikor még kicsiny költséggel és munkával eszközölhető.

5. §.

A muzeum bármely gyűjteménye számára érkező küldemények átvételénél és kibontásánál jelen lenni köteles, és ha a küldemény közvetlenül az ő keze alatt levő gyűjtemény számára érkezik, egy ört köteles az átvételnél maga mellé venni.

6. §.

A muzeumi szolgálakat ő szegődötti bé a tisztviselők ajánlatára, és ő is boesátja el, mindannyiszor jelentést tevén a választmánynak. A szolgálak az ő külön felügyelete alatt állanak, mindazonáltal, ha valamely szolgálát más szolgálatra akar használni, mint a mely neki ki van tűzve, azt mindig csak azon tisztviselővel egyetértve fogja tenni, a kinek keze alá a szolgál közvetlenül tartozik.

7. §.

A muzeumi segédszemélyzet közt támadt versengéseket az igazgató dönti el, éppen úgy neki van joga a többi tisztviselők kihallgatása után, az arra magát érdemesített szolgálakat jutalmazásra ajánlani a választmánynak.

8. §.

A muzeum-egylettől kiadni határozott tudományos időszaki vagy önálló munkák szerkesztéséről az igazgató gondoskodik, kötelesek levén a többi tisztviselők neki ebben segédkezet nyújtani.

9. §.

A választmánytól megszabandó hivatalos órákban köteles dolgozó szobájában jelen lenni, hogy akár a muzeum személyzete, akár idegenek vele értekezessenek.

10. §.

Ha az igazgató huzamosabb távollét, betegség vagy más fontos ok miatt tisztjét nem teljesíthetné, rendesen a legidősbik ör helyettesíti.

Utasítás

az erdélyi muzeum-egylet muzeum-öre számára.

1. §.

A muzeumőr mint a természettudományi gyűjtemények közvetlen öre e gyűjteményeket rendezi, lajstromozza és felügyeli, felelős levén mindenről, ami a keze alá van bízva.

2. §.

A gyűjtemény rendezésében a természeti tárgyak mind három fő ágában a tudományos rendszert követi, illőleg gondoskodván, hogy az egyes darabok mindegyike rendszeres címmezőjével meg legyen ismertetve és jelölve.

3. §.

A lajstromozásnál illetőleg a leltár készítésénél mind azokat a szabályokat fogja követni, amelyek lehetővé teszik a lehető legnagyobb áttekinthetőség egyesítését a tudományos ismertetés kívánalmaival.

4. §.

A gyűjtemény számára köteles természeti tárgyakat gyűjteni, elkészíteni és a melléje rendelt segéddel elkészíttetni. A maga számára külön gyűjteményt tartania vagy természeti tárgyakkal kereskedést a maga kezére üznie nem szabad.

5. §.

Ellenben kötelessége magát más hasonló gyűjtemények kezelőivel és természettudománnyal foglalkozó egyes férfiakkal érintkezésbe tenni, és velők gyűjteménye érdekében a lehető legelőkelőbb cserét üzni. Erre nézve a szándékba vett cserét részletesen formulázott indítványképpen mindig előbb a választmány eleibe terjeszti jóváhagyás végett.

6. §.

Ugy az e cserére megkívántató tárgyak megszerzése, mint általában a gyűjtemény gyarapítása érdekében időről időre a körülmények szerint tudományos kirándulásokat vagy személyesen fog tenni, vagy a melléje rendelt segéddel tétetni. Az ily kirándulásokon gyűjtött tárgyakat, mihelyt mivoltok meg van határozva, még a gyűjteménybe sorozás előtt a választmányi ülésben bé fogja mutatni.

7. §.

A gyűjtemény kezelésénél fel fog használni minden szokásos mód- és óvszert a gyűjteményi tárgyak fentartására és minden romlástól való megőrzésére.

8. §.

Azokon a napokon, a melyeken a gyűjtemény a nagy közönség számára nyitva van, nem csak személyesen ügyel fel, hanem az alája rendelt segéd-személyzettel is felügyeltet.

9. §.

Szivarozás, pipázás, szabad gyertyával való járás a gyűjtemény helyiségében feltétlenül meg van tiltva, éppen úgy oda nem tartozó tárgyak elhelyezése és ottartása.

10. §.

A gyűjteményi tárgyakat helyeikből elvenni és ok nélkül másutt hevertetni nem szabad. Ha a levétel tudományos célból szükséges, annak csak a gyűjteményhez tartozó valamely személy jelenlétében és keze által szabad történni. A muzeum-őr vagy valamely segédje jelenlétén kívül bé se szabad senkit a gyűjtemény helyiségébe bocsátni.

11. §.

Az akaratlan kártétel megelőzése tekintetéből a gyűjteményt szemlélni akarók, úgy mint más hasonló intézetekben szokás, bő felső öltönyeiket, esernyőiket és pálczáikat nem vihetik bé a gyűjtemény helyiségébe.

12. §.

Egyes gyűjteményi tárgyak kiadására nézve a muzeumon kívül való használatra, az illető rendszabályok az egyleti alapszabályokban meg vannak írva.

13. §.

A választmánytól neki átadott belbutorzatért és eszközökért az illető leltár szerint felelős.

14. §.

A gyűjtemény számára keze alá adott tudományos könyvekre nézve a könyvtárnok kötelességét veszi át.

15. §.

Mint a muzeumhoz tartozó botanicus kert felügyelője ennek jó karban és rendben tartásáról is felelős, és e végre rendelkezése alá van adva a kertész és a melléje rendelt segédek és napszámosok.

16. §.

A választmány évenként egyszer leltár szerint számba fogja venni az egész gyűjteményt és ezzel a muzeum-őr kezelését ellenőrizni.

17. §.

A hagyomány vagy adomány útján a gyűjteménynek jutott tárgyakról mindannyiszor egy teljes lajstromot, az adományozó nevével együtt ad át az ellenőrnek, az alapszabály 55 §-kében megírt „albumba“ való igtatás végett.

18. §.

A muzeum-igazgató állomása jelenleg türesen maradván, ennek teendőivel egy részben a muzeum-őr van megbízva. Erre nézve utasításul szolgálnak neki a muzeum-igazgató számára adandó utasítás fennebb elésorolt czikkei.

19. §.

A muzeum-őr köteles levén egész erejét és tehetségét a muzeumnak és különösen a keze alá adott természettudományi gyűjtemény gyarapításának szentelni, nem szabad neki az ez utasításban körülírt hivatalos teendőin kívül semmiféle más kötelező foglalatosságot elvállalnia.

20. §.

Ha haláleset vagy más okból az igazgató-őr személye változik, a választmány számba veszi a keze alá bízottakat, és ha mindent rendben talál az illetőknek feioldó bizonyítványt ad.

21. §.

Jelen utasítás két példányban irandó meg, a melyek egyike a muzeum-őr kezébe megy, a másik pedig az ő aláírásával az egyleti levéltárba.

Utasítás

az erdélyi muzeum könyvtárnoka számára.

I. Rendezés és laistromba szedés.

1. §.

A muzeumi alapszabályok 27 §-ke értelmében első és főkötelessége levén a könyvtár rendezése és laistromba szedése, a könyvtárnok mindennek előtt fogjon hozzá a könyvtár fentartására okvetetlenül szükséges ez alapmunkához és igyekezzék azt minél rövidebb idő alatt a legezlszerűbben elvégezni, hogy a könyvtárt a lehető leghamarább át lehessen adni a közönségnek használat végett.

2. §.

A könyvtár rendezésére nézve következő általános elveket tartson szeme előtt:

a) Első kíváncsalom levén, hogy a könyvtárban meglevő akármely könyvet vagy kéziratot könnyen és gyorsan meg lehessen kapni, igyekezzék a polczokon a helyet okosan és czélszerűen felhasználni. A könyvek kettős sorokban ne álljanak.

b) Hogy a czélszerűség mellett a külcsin is illőleg meglegyen, a szakmák szerint már osztályozott könyveket ismét nagyság szerint fogja rendezni.

c) Mindjárt az első rendezésnél igyekezni fog a könyveket úgy felállítani, hogy későbben új szerzemények hozzájárulása által a lehető legkevesebb helyváltozás váljék szükségessé.

d) Az egyes lapokból vagy apróbb füzetekből álló kéziratokat (okleveleket) vagy nyomtatványokat (röpiratokat, hivatalos kiboecátványokat, hirdetések stb.) hasonartalmuság szerint tárczába fogja egyberakni, a melyekben az előbbieket állandóan meg is maradnak, az utóbbiak pedig, ha elegendő mennyiségben felgyűltek, kötetekbe lesznek egyesítendőek.

e) Különösen nagy alaku térképgyűjtemények, egyes műlapok és effélék czélszerű elhelyezéséről illőleg fog gondoskodni.

f) A könyvtárhoz tartozó könyveken, kéziratokon stb. kívül semmiféle idegenszerű vagy idegen tárgyat a könyvtár helyiségében nem fog tűrni.

3. §.

Mihelyt a könyvtár fel lesz állítva, semmiféle könyv, kézirat vagy a könyvtárhoz tartozó más darabok nélkül nem szabad, hogy másutt heverjen, mint a számára kijelölt helyen.

4. §.

A felállítás és rendezés után következik a laistromba szedés, a melyre nézve négy általános és hét részletes laistrom készítése okvetetlenül szükséges. E laistromok következők:

- a) alaplaistrom,
- b) szaklaistrom,
- c) helylaistrom,
- d) betűrendes kézi laistrom,

a részletes laistromok pedig

- e) kéziratlaistrom,
- f) ösnyomatok laistroma,
- g) ritkaságok és „unicum“-ok laistroma,
- h) felesleglaistrom,
- i) szerzeménylaistrom,
- k) hiánylaistrom.

5. §.

Az alaplaistrom az egész könyvtárra terjed ki és szoros betűrendben felmutatja valamenynyi könyvnek, kéziratnak, műlapnak stb. tökéletes leírását. Szerkesztésében következő vezérelvek követendőek:

a) A szoros betűrend háborítatlan fentartatása tekintetéből e laistrom egyes lapokból kell hogy álljon, a melyek betű szerint egyes tárczában egybe lesznek gyűjtve.

b) Egy egy lapon csak is egy kötet, munka vagy tárcza jegyzendő fel.

c) Ha egy kötetbe vagy tárczába több mint egy munka van egyesítve, az alaplaistromba annyira lap meggyen helyette, a hány önálló külön munka van benne, azonkívül még egy lap, a mely az egész kötetet vagy tárczát képviseli; ha pedig egy munka több mint egy kötetből áll, az egész csak egy lapot kap.

d) Könnyebb feltalálhatóság tekintetéből kívánatos, hogy minden könyv vagy gyűjteménydarab legalább két lapon forduljon elé, a melyek egyikén a szerző neve, a másikon pedig a cím főkifejezése legyen a jellemszó.

e) Az alaplaistrom minden egyes lapján meg kell hogy legyen:

α) A könyv teljes czíme, szóról szóra úgy, a mint a címlapon áll, a nyomtatvány vagy kézirat helyesírása pontos megtartásával.

β) A munka kötetszáma és minden kötetnek lapszáma.

γ) A munkában előforduló ábrák, képek, műmellékletek, térképek stb. száma, tárgya és minősége.

δ) A munka megjelenése helye, ideje, a kiadó és nyomtató neve; a könyv ritka vagy „unicum“ volta.

ε) A munka kötése, állapota.

ζ) Egy jegyzésben: honnan és mi módon került a könyv a könyvtár birtokába, mi a szerzési ára vagy becsü-értéke; végre

η) A könyv vagy munka helye a könyvtárban szekrény, polcz és szám szerint.

Ha a d) pont értelmében ugyanazon munka több mint egy lapon fordul elő, e részletezés csak is egyik lapon szükséges, a többiekben csak hivatkozás kell hogy történjék e fölapra.

6. §.

A szaklajstrom anynyi kötetből áll, a hány tudományszakra oszlik a könyvtár gyűjteménye. A könyvtárnoknak e tekintetben feladata, az áttekinthetőség megszerzése nélkül a lehető legkevesebb szakot állítani meg. Szerkesztése következő elvek szerint történik:

a) Minden egyes kötetben csak is a kötet címlapján és hátezimén kijelölt szakhoz tartozó munkák fordulnak elő. Megtörténhetik azonban, hogy egyes tartalmú munkák több mint egy szak alatt jelenheszenek meg.

b) Az egyes kötetekben a munkák betűrend szerint jelennek meg, a szerző neve levén mindig a jellemző; a hol e nincs tudva a cím főszava helyettesíti.

c) A könyvek címei e lajstromban nem fordulnak elő egész részletességgel, hanem csak teljesen jellemző kivonatban, meg levén jegyezve azonban mégis a kiadás helye és éve, az a körülmény hányadik kiadás, hogy van-e benne műmelléklet vagy nincs, a kötés minősége, a könyv épségi és tisztasági állapota, ritka vagy unicum volta és végre a könyv helye a könyvtárban.

E körülmények könnyen áttekinthető feljegyzésére tehát a szaklajstrom kötetének célszerűen rovatozottaknak kell lenniök.

7. §.

A helylajstrom egy rovatozott kötetben hű képmása az egész könyvtár felállításának és rendezésének, rovatai a következők:

a) balról három rovat a szekrény, polcz és szám számára;

b) közből egy nagy rovat, a melyben a könyv címe áll jellemző kivonatban;

c) jobbról három rovat a könyv formája, kötet-száma és ára vagy becsértéke számára.

E lajstromban természetesen a hely szabja meg a bégjegyzés rendét, tehát nincs betűrend.

8. §.

A betűrendes kézi lajstrom a könyvtár-nak mindennapi használatára szolgál. Benne a meglevő könyvek címei szoros betűrendben fordulnak elő egyszer a szerző neve, másodszer a cím főszava levén a jellemző, és mindegyikről meg levén jelölve a könyv helye a könyvtárban és becsértéke. Az új szerzeményekről évenként egy pótlajstrom készül e lajstrom mellé.

9. §.

Minden egyes könyv táblájának belső oldalára egy fehér lapocska ragasztandó, a melyen a könyv helye a helylajstromban követett jelölés módja szerint felirandó.

10. §.

Ha valamely kötetben több mint egy munka van egyesítve, a kötet elejébe fehér lapokat kell szükség szerint ragasztatni, a melyekben a kötetbe foglalt munkák azon rendben feljegyzendők, a melyben a kötetben egymásra következnek. Éppen így kell tenni azon tárczákkal is, a melyekben egyes kéziratok vagy műlapok vannak egybegyűjtve.

11. §.

A kézirat-lajstrom mint részletes lajstrom magába foglalja a könyvtárban őrzött eredeti vagy hiteles másolatú kéziratok leírását. Szerkesztéséhez csak akkor lehet fogni, ha az általános lajstromok már elkészültek. A könyvtárnok különösen nagy érdemet szerezhet magának, ha e lajstromban a kéziratok alapos ismertetését adja, leírván a darabnak nem csak formáját és terjedelmét a legnagyobb pontossággal és részletességgel, hanem röviden ismertetvén az írás jellemét, korát és a lehető legjellemzőbb kivonatban a darab tartalmát is.

12. §.

Az ösnyomatok és általában a régi nyomtatványok lajstroma magában foglalja a nyomtatás feltalálásától egészen 1500-ig megjelent nyomtatványok lajstromát, de a magyar könyvekre nézve ki kell hogy terjedjen az egész 16-dik századra. Minden egyes darabról meg kell hogy legyen mondva hány lapból áll, teljes-e, vagy hiányos, miről szól, hol és ki nyomtatta, mikor jelent meg, azonkívül benne kell hogy legyenek szóról szóra azon fel- vagy utóiratok, a melyeket a nyomtatás ősidejében a nyomtatók szoktak volt a könyvekre tenni, valamint a netalán benne levő ajánló feliratok is.

13. §.

A ritkaságok és „unicum“-ok lajstroma az illető darabok pontos és részletes leírásán kívül, még meg kell hogy mutassa, mily okok alapján van az illető darab a ritka könyvek vagy „unicum“-ok közé sorozva.

14. §.

A felesleglajstrom magába foglalja mind azokat a darabokat, a melyek több mint egy példányban meglevén, arra használhatók, hogy esere útján érettek oly munkákat lehessen megszerezni, a melyek a könyvtárban ninesenek meg. A könyv rövid de jellemző leírásán kívül meg kell hogy legyen benne becsára is.

15. §.

A szerzeménylajstrom idősor szerint pontosan feljegyzí a könyvtárba jutott új szerzeményeket, megjegyezvén mindegyikről a szerzés módját, továbbá a vásárlottakról az árt, a cseréltekről az érte adott darabok számát, minőségét és becsárát valamint a netalán ráfizetett pótléket, az ajándék vagy hagyomány útján kapottakról a becsárát.

16. §.

A hiánylajstrom nem csak a csonka munkákat foglalja magában, hanem egyszersmind azon új szerzeményeket is, a melyek még nem jelenvén meg egészen, csak még részben vannak meg, melyeknek részei tehát még bévárandók. Valahányszor egy csonka munka kiegészítése sikerül, vagy valamely még egészen meg nem jelent munka egy újabb szállítmánya érkezik, azt pontosan fel kell jegyezni a hiánylajstromba.

17. §.

Mind ezen lajstromok czélszerű szerkesztése a könyvtárnok feladata, és az ő béléltetésére és ügyességére van bízva, hogy úgy rovatoztassa, a hogy az áttekinthetés lehető legkönnyebb volta megkívánja.

II. Hasznosítás.

18. §.

Mihelyt a könyvtár fel van állítva, és legalább egy általános följajstrom elkészült, a könyvtár a muzeumi alapszabályok értelmében megnyílik a közönségnek szabályszerű használat végett.

19. §.

A könyvtár könyveinek a muzeum épületén, illetőleg az e czélra rendelt olvasó szobán kívül való használatára nézve, a könyvtárnok szigoruan kell hogy tartsa magát a muzeumi alapszabályok ez iránti határozataihoz és rendeleteihez. Megjegyzendő azonban, hogy encyclopaediai munkák semmi szín alatt sem adhatók ki.

20. §.

A ki az olvasó szobában a könyvtárnoktól könyvet akar kikérni, átad a könyvtárnoknak egy kérésczédulát, a melyen a kívánt könyv czíme világosan le van írva, és a melyre a kérés nevének alá. A kérésczédulát a könyvtárnok egy a végre rendelt tárczába teszi vevény gyanánt.

21. §.

Használat után rögtön vissza kell adni a könyvet a könyvtárnoknak, a kinek kötelessége a visszaadó szemé láttára a visszavett könyvet azonnal megvizsgálni. Ha nincs benne kár vagy hiány visszaadja a kérés czédulát, és visszateszi a könyvet a helyére; ha azonban valami kárt vagy romlást vesz észre, az okozott kárt rögtön megtéríteti, és a vett kárpotlás menynységét feljegyezvén a kérés czédula hátulso oldalára úgy adja vissza, a könyvet pedig addig vissza nem teszi a polczra, a míg a rajta történt kárt meg nem igazította. Ha a kár olyan, hogy a könyv az által haszonvehetetlenné válik, a kártevő köteles az egész könyv, sőt ha ez valamely nagyobb munkának egy egyes kötete, a melyet külön megszerezni nem lehet, az egész munka árát megtéríteni, a károsított könyv sajátjává levén.

22. §.

Ha minden várakozás ellenére oly ember akadna, a ki a könyvekben szándékosan kárt teszen, a

könyvtárnok nem csak fel van jogositva, hanem köteles is, a könyvet töle rögtön visszazavenni, és kérésczédulája letartóztatása mellett ötöt az olvasó szobából kiutasítani. Az ily esetet egyszersmind rögtön a választmánynak fel kell jelenteni, hogy a netalán már megtett kár megtérítése iránt intézkedhessék.

23. §.

A könyvekbe se írónnal se pedig tentával nem szabad jegyeket csinálni, éppen oly kevéssé lapok behajtása által magának helyeket jelölni, azonban meg van engedve helyek jelölése a könyvbe tett papirszeletekkel.

24. §.

Ha valaki kéziratokból vagy műlapokról másolatokat vagy hasonmásokat akar venni, a választmánnytól engedélyt kell hogy kérjen rá. Az utóbbi czélra azonban csak is közléplágyságu irónt és a szokásos átrajzoló-papírost szabad használni.

25. §.

Miután a muzeumi alapszabályok értelmében az olvasószobában való rendről a könyvtárnok felelős, joga van neki az oly személyeket, a kik magaviseletökkel a többi olvasókat háborítják rendre utasítani, és ha a rendreutasítás nem használ, az olvasószobából kiutasítani és a választmánynak erről jelentést tenni.

26. §.

Hogy az olvasni kívánók a muzeumi könyvtárból kapható könyvek iránt jobban tájékozhasssák magokat, a választmány gondoskodni fog egy kivonatos bettűrendes szaklajstrom kinyomatásáról, a mely aztán mérsékelt áron kapható lesz, és a melyhez azután időről időre pótlajstromok fognak megjelenni, a mint a könyvtár gyarapodása szükségessé fogja tenni. E lajstrom egy példánya az olvasószobába is közhasználatra kitétetvén.

27. §.

A könyvtárnoknak meg kötelességévé van téve egy külön jegyzőkönyv vitele, a melyben feljegyzi mind azon könyvek czímét, a melyeket kerestek, és a melyek a könyvtárban nincsenek meg, hogy e jegyzőkönyv alapján ajánlhassa megszerzésöket.

28. §.

Kötetlen könyveket nem szabad olvasásra kiadni, kivéve tudományos folyóiratok egyes füzeteit, a melyeket azonban a könyvtárnok köteles kiadás előtt saját felügyelete alatt kivágnatni, hogy a kivágás alatt meg ne sérüljenek.

III. Kezelés.

29. §.

A könyvtárnok kötelessége az egész könyvtárt évenként egyszer alaposan kiporoztatni és megtakarítottatni. Ez alkalommal a polczokat és kötéseket megvizsgálja és a netalán szükségesnek mutatózó javításokat és tatarozásokat eszközölteti.

30. §.

Ha valahonnan régi könyvek jutnak a könyvtár birtokába, azokat nem szabad addig a könyvtárba elhelyezni, a míg jól kiporozva és kitisztítva, és a hol szükséges újra kötve nincsenek.

31. §.

A tűzvész ellen való biztosításra nézve természetesen első és fő teendő magának a helyiségnek lehető legtüzelelenebb elkészítése; azonkívül azonban a belső kezelésnél is élni kell a szükséges elővigyázattal és erre nézve:

a) Se az olvasószobában se a könyvtár termeiben senkinek semmi szín alatt se pipáznia se szivaroznia nem szabad.

b) Szabad gyertyával a könyvtárban járni soha se szabad. Ha a választmány határozatánál fogva esti órák találnának az olvasásra kifizve lenni, czélszerűen elhelyezett olajlámpák által való világításról kell gondoskodni.

32. §.

A könyvek békötteséről valamint czélszerű tárczák készítéséről a kéziratok számára gondoskodni a könyvtárnok kötelessége, éppen úgy a megrongált kötések vagy tárczák kitararozásáról. A kötéseknel főleg az egyszerűséget és tartósságot kell szemmel tartani. Díszkötések megrendelése csak a választmánytól történhetik.

33. §.

A kéziratoknál különös gondot kell fordítani a netalán rajtok levő peccétek épen tartására. Ezért az ily darabokat erősen bészoritni nem szabad.

34. §.

A feles darabokat, valamint a csonkákat is, valamint külön lajstromozni, úgy külön szekrényekben is kell tartani. Ha sikerül valamely csonka darabnak kiegészítése, akkor helyet kap a könyvtárban és az általános lajstromokban is, a mi a 16 § értelmében a hiánylajstromban is feljegyzendő. Az oly csonka darabok, a melyek a kiegészítést nem érdemlik meg, a feles darabokkal együtt cserére használandók. Az oly darabok pedig, a melyek csonkán is becsesek, még kiegészítés előtt is helyet kapnak a könyvtárban és az általános lajstromban is, de megmaradnak a hiánylajstromban is, hogy a netalán lehető kiegészítésökről való gondoskodás meg ne szűnjék.

35. §.

A könyvtár belkezelésének tisztább áttekinthetése végett, a könyvtárnok még következő jegyzőkönyveket fog folytatni:

a) könyvtári naplót, a mely magában foglalván a könyvtárban előfordult és az azt illető minden nevezetes esemény leírását, egyszersmind a könyvtár történelmét is fogja ábrázolni;

b) rendes lajstromot a könyvtárt illető és a könyvtárnok keze alatt levő minden hivatalos irományokról;

c) Használatra kiadott könyvek lajstromát; azon könyvek feljegyzésére, a melyek a választmány ren-

delétére vagy engedélyére a muzeum épületén kívül való használatra ki lesznek adva. Meg kell, hogy legyen benne jelölve a kölesönvevő neve, czíme és lakása, a letett zálogösszeg menyisége, a kölesönvevett darab pontos és részletes leírása.

36. §.

A muzeum más gyűjteményei számára megszerzendő tudományos munkák is a könyvtárhoz tartoznak, és e szerint megjelennek az általános följajstromokban is. De rólok külön jegyzőkönyvet viszen a könyvtárnok. E könyvekről az illető gyűjtemények őrei felelősök, mind addig a míg a könyvtárba vizsgálta nem szolgáltatják.

37. §.

A mint valamely könyv, kézirat vagy más efféle darab a könyvtár birtokába jut, rá kell nyomni a könyvtár bélyegét. E bélyeg könyveknél a czímlap hátára és az utolsó lap tiszta részére megy. A feles példányokra és csonka darabokra, a melyeknek a könyvtár polczain és az általános följajstromokban még nincs helyök, nem jó bélyeg.

38. §.

A könyvlajstromok valamint a könyvtárnok más jegyzőkönyvei és a könyvtár levéltára egy e czélra rendelt külön szekrényben fognak állani a könyvtárnok dolgozó szobájában.

39. §.

A könyvtár termeibe a könyvtárnok vagy az őt helyettesítő könyvtári tiszt jelenléte nélkül senkinek és semmi szín alatt bémennie nem szabad; magától világos, hogy a takarítás alkalmával a könyvtárnoknak jelen kell lennie. Felelősségét meggondolván, jól fogja tenni a könyvtárnok, ha a szolgálkat sem bocsátja bé magokra a könyvtárba, a míg becsületességökről alaposan meg ne győződött.

IV. Gyarapítás.

40. §.

Az adomány vagy hagyomány útján a könyvtár birtokába jutott darabok átvételekor a könyvtárnok azoknak egy külön sorjegyzékét, a melyen a könyvek lajstromán kívül az adományozó neve és az adományozás módja, ideje és más feltételei világosan körül vannak írva, átad a muzeum-egylet ellenőrének, a muzeumi alapszabályok 55. §-kében megírt „Album“-ba való beigtatás végett.

41. §.

A cserére nézve következő szabályokhoz tartsa magát a könyvtárnok:

a) Valahányszor módot talál egy a könyvtárra nézve előnyös csere megejtésére, azt kimerítő és részletesen formulázott indítványképpen terjeszti a választmány eleibe, és ha a választmány jóvá hagyja, megejti a cserét.

b) Cserét a könyvtárnok leginkább csak más könyvtárnokkal vagy magánosokkal igyekezzék tűzni,

antiquariussal csak akkor ha szembe-tűnő hátrány nélkül kivihető. E végre a feleslek és csonkak lajstromát, azonnal, a mint elkészül, szét fogja küldeni mind azon könyvtárakhoz, a melyekkel cserélhetni gondol, és tőlök viszont a hasonló lajstrom közlését fogja kérni.

c) A könyvtárnok különös érdemet fog magának szerezni, ha eredeti beceses kéziratok hiteles másolatásával oly darabokat fog előállítani (teremteni), a melyekért más könyvtárak örömetst fognak vele cserét ízni.

d) Oly csonka darabok, a melyek kiegészítése remélhető, vagy a melyek csonkán is becesesek, a cseréből ki vannak zárva.

42. §.

A vásárlásra nézve a könyvtárnoknak kötelessége az irodalmi közlönnyök közléseit különösen pedig a könyvtár árvezési lajstromokat és a nevezetesebb külföldi antiquariusok lajstromait figyelemmel kísérni és ezek valamint a 27. §-ben megirt jegyzőkönyv alapján, fog a muzeum többi tisztviselőivel egyetértve vásárlási indítványokat terjeszteni a választmány eleibe. Különben még következő rendszabályokhoz fogja magát tartani:

a) Oda kell törekednie, hogy a vásárlás a lehető legelőnyösebb feltételek mellett lehessen eszközölhető.

b) Ha a megvásárolt könyvek megérkeznek a számlát megvizsgálni, és ha helyesnek találta, azt rajta megjegyezni, és ugy adni át a titkárnak a kifizetés utalványozása végett.

43. §.

Akármi úton módon jő valamely könyv a könyvtár birtokába, a könyvtárnoknak kötelessége azt azonnal megvizsgálni, hogy ép-e. Ha valami hiányt veszen észre vásár vagy csere útján jött könyvben, a darabot feltétlenül rögtön visszautasítja, ha adomány vagy hagyomány útján jött, a hiánylajstromba megyen.

44. §.

A könyvtár számára érkező valamenynyi könyv a szerzeménylajstromba beirandó a 15. §. utasítása szerint. Az alaplajstromba csak akkor megyen bé, ha helyet kapott a könyvtárban, meg van bélyegezve és bé van kötve. Ekkor aztán a többi lajstromokba is beirandó.

V. Felügyelet.

45. §.

A könyvtárról és minden hozzá tartozóról az 36. §-ben jelöltek kivételével a könyvtárnok felelős, ezért a könyvtár és olvasószobák kulcsai mindig nála állanak. Ha azokat valamelyik alája rendelt egyénre akarja bizni, azt teheti ugyan, de a felelősség azért mindig rajta marad.

46. §.

Azon esetre, ha a könyvtárnok a választmány engedélyével szünidejét utazásra használná, vagy betegség vagy más fontos oknál fogva huzamosabb ideig

nem teljesithetné tisztét, a választmány czélszerűen fog gondoskodni és intézkedni, hogy a közönség ezért a könyvtár használatából ki ne legyen rekesztve.

47. §.

A muzeumi alapszabályok 48. §-ke értelmében a választmány minden évben egyszer számba fogja venni a könyvtárt a meglevő általános lajstromok szerint.

48. §.

A könyvtárnok kötelessége levén minden erejét és tehetségét a muzeumnak és különösen az ez utasításban körülirt hivatalos teendők teljesítésének szentelni, e teendőkön kívül nem szabad semmiféle más kötelező foglalatosságot elvállalnia.

49. §.

Ha haláleset vagy más ok miatt a könyvtárnok személye változik, a választmány gondoskodni fog a könyvtár át- és rendes számbavételéről. Ha ez alkalommal mindent rendben talál a könyvtárnoknak vagy maradékinak feloldó bizonyítványt ad.

50. §.

Jelen utasításból két hasonmás készül, a melyek egyike a könyvtárnok kezébe megyen, magát hozzátartás végett, a másik a könyvtárnok aláírásával az egyleti levéltárba megyen.

Utasítás

az erdélyi országos muzeum érem- és régiség-tárnoka számára.

I. Rendezés és lajstromozás.

1. §.

A muzeumi alapszabályok 29. §-ke értelmében az érem- és régiség-tárnok első kötelessége az érem- és régiség-tárt rendezni és lajstromba szedni.

2. §.

A rendezésre nézve következő elvek követendők:

a) Az egyes darabok az e végre szánt szekrényekben, polczokon és más állásokon ugy rakandók ki, hogy nem csak az egész felállítás jó izlésével kedvező benyomást tegyen a szemlélőre, hanem lényeges részeiben tökéletesen látható legyen minden darab, a nélkül, hogy meg kellene mozdítani vagy megfogni.

b) Szabad állásokon és polczokon csak szembe-tűnő, nagy és aránylag kevesebb értékű tárgyak tartandók. Kisebb tárgyak, a melyek még azonkívül történelmi emlékezetességöknél fogva nagyobb becsűek, záras üvegszekrényekbe valók, a mely szekrények kulcsa a gyűjtemény örének kezén van.

c) Mégis arra kell ügyelni az egész elrendezésben, hogy megkívántató esetben egyes darabokat megmozdítani sőt levenni is lehessen, a nélkül, hogy azáltal a mellette és körülötte levő darabokat meg kellene mozdítani.

d) A felállítás rendszere az érmeknél a tudományos numismatikai rendszer, a régiségeknél korszak és nemzetiség szerint.

3. §.

A lajstromozás áttekinthetőség tekintetéből következőleg történik:

a) Mindenek előtt készül egy általános főleltár, a melyben az egész gyűjtemény minden egyes darabja azon folyó szám szerint fordul elő, a melylyel a gyűjteményben jelölve van, következő rovatok szerint:

α) a darab folyó száma; teljesebben a terem polcz vagy állás és a darab száma;

β) a darab megnevezése és részletes leírása, mindazon történelmi és régiségtani jegyzetekkel, a melyek a darabot emlékeztetessé és nevezetessé teszik;

γ) megnevezése annak, a kitől, vagy a módnak, a melyen a darab a gyűjteménybe jutott, valamint a bejutás ideje is;

δ) a darab ritka vagy „unicum“ volta;

ε) a darab pénzbeli értéke.

b) Az éremgyűjteményről egy külön rendszeres lajstromot kell készíteni.

c) Egy harmadik külön lajstrom készül azon darabokról, a melyeken régi feliratok vannak, minden felirat epigraphia magyarázatával.

d) A lajstromokat kiegészíti a gyűjtemény bu-torleltára.

4. §.

Az éremtár számára még külön szükséges

a) felesleglajstrom, a melybe belémennek mindazok az érmek, a melyekből a gyűjteményben több mint két példány van.

b) cserelajstrom, a melybe beírja a gyűjtemény öre minden csere útján szerzett darabról, hány és miféle darabok, mennyi készpénzbeli pótlás ment érte ki a gyűjteményből, és mennyibe áll e szerint a darab a gyűjteménynek.

5. §.

Valamint a muzeumi alapszabályok értelmében a gyűjteményhez tartozó darab egyikét se szabad a választmány rendelete nélkül nem csak a muzeum épületéből, hanem még a gyűjtemény helyiségéből is kiadni, éppen úgy benn a gyűjtemény helyiségében nem szabad a gyűjteménydaraboknak másutt mint ki-rendelt helyökön ok nélkül heverniök, éppen oly ke-véssé szabad a gyűjtemény helyiségében oda nem tar-tozó bár mi neven nevezendő tárgyaknak helyet adni.

II. Hasznosítás.

6. §.

Azonkívül, hogy az érem- és régiségvár bizo-nyos napokon és órákon a nagy közönség számára nyitva lesz, meg szemlélés végett, még más fensőbb rendeltetése is van, annyiban, a mennyiben minden benne levő egyes darabhoz egy egy történelmi em-lék van kötve. Az e tekintetben való hasznosításra nézve következő szabályokhoz kell, hogy tartsa ma-gát a gyűjtemény öre:

a) a választmány irásos engedelmé nélkül meg-fogni és állásáról levenni valamely darabot a gyűj-temény felügyelői személyzetén kívül senkinek se szabad, engedély mellett is csak az ör vagy más hiteles egyén keze által és jelenlétében történhetik az ily levétel;

b) valamely darab lerajzolására vagy lemintázá-sára még akkor is külön engedély kell, ha arra az illető darab megmozdítása nem volna szükséges;

c) viaszba vagy ostyába nyomott pecsétéről sem-mi szín alatt se szabad lenyomatokat venni;

d) pecsétnyomókat a választmány engedélye után csak is pecsételő viaszba szabad lenyomni;

e) ha valaki engedélyt nyer lenyomás vételére valamely éremről, az ör ügyeljen, hogy ez ne tör-ténjék más anyagba mint meglágyított gutta-perchaba;

f) arra, hogy valaki elhalaványult írássok felélesz-tésére valami vegytani szert, vagy kövön, cserepen stb. levő elkopott feliratok befestésére valami festő anyagot használhasson, a választmány csak ugy fog engedélyt adni, ha a gyűjtemény öre oda nyilatko-zik, hogy ez által a darab pusztulni, csonkulni vagy tetemes rongálást szenvedni nem fog, vagy ha szen-vedne is, a remélhető tudományos eredmény meg-érdemli az áldozatot.

7. §.

A gyűjteménydarabok a muzeum épületéből va-ló kivételére nézve fentartandók az alapszabályok határozatai.

III. Kezelés.

8. §.

A gyűjtemény örenek első és főkötelessége le-ven a gyűjteménybe letett tárgyak épségben fentar-tása és megőrzése minden romlástól vagy csonkulás-tól, gondoskodni fog kellő tisztaságról, meg fogja óvni az ércdarabokat rozsdától, szövetanyagokat a molytól, farészeket a szítól, töredékeny darabokat minden erőszaktól, és e végre nem csak arra ügyel-ni, hogy minden darab legalább egyszer évenként illő takarítás alá kerüljön, hanem az említett ellen-ségek ellen a tapasztalás után legezélszerűbbnek bi-zonyult ellenszereket is fel fogja használni.

9. §.

A darabok számát jelölő táblácskákat vagy czédulákat ugy fogja alkalmazni, hogy az által a darabon semmi kár se történjék. Ennél fogva az ily czédulákat vagy táblákat nem annyira a darabra magára, mint inkább, a mennyire csak zavar nélkül lehetséges, az állványra vagy polczra fogja illeszteni.

10. §.

Az ör felelős levén a keze alá bizott gyűjte-ményről, a gyűjteményi helyiség valamint a benne levő záras szekrények kulcsai nála állanak, és a fe-lelőség még akkor is az övé, ha a maga fejétől e kulcsokat másra bizná.

11. §.

A gyűjtemény helyiségében pipázni vagy szi-varozni senkinek semmi szín alatt se szabad, éppen

oly kevéssé akár mi szín alatt szabad égő gyertyával benne járni.

12. §.

Hogy még az akaratlan kártételnek is eleje legyen véve, mint más hasonló gyűjteményeknél szokás, úgy itt is a látogatók bő felső öltönyeiket, palczákat és esernyőket nem vihetnek be a gyűjtemény helyiségébe.

IV. Gyarapítás.

13. §.

Az adomány vagy hagyomány útján nyert darabokat átvevén az ör, mindenen előtt arról gondoskodik, hogy mivoltokat meghatározza, vagy ha az adományozó erről már közölt volna valamit, a közölt adatok helyes és alaposan igaz voltáról tökélyes bizonyosságot szerezzen magának. A mely darabról nincs tökélyes bizonyossággal tudva, hogy mi, azt nem szabad a gyűjteménybe sorozni.

14. §.

Ha valamely darab hamis volta kétségtelentül bé van bizonyítva, azt csak akkor szabad a gyűjteményben megtartani, ha vagy legalább egy valódi eredeti hű utánzása, vagy más tekintetből érdekes. Különben nincs helye a gyűjteményben.

15. §.

Azon darabok, a melyek mivolta még nincs bizonyossággal tudva, külön tartandók, és külön lajstromba iktatandók. Az ör kötelessége illő módon arról gondoskodni, hogy a meghatározás minél előbb megtörténjék. Végképpen a lomtárba vetni valamit, csak azután szabad, ha vagy éppen nem határozható meg, vagy meghatározás után nem a gyűjteménybe valónak mutatkozott, de akkor is csak a választmány beléegyezése után.

16. §.

Adomány vagy hagyomány útján jött küldeményekről az ör minél előbb kimerítő lajstromot készít az adományozó nevével és az adományozás körülményei és feltételei hozzátételével, és átadja az egyleti ellenőrnek az alapszabály 55. §-kében körülírt albumba iktatás végett.

17. §.

Az örnek egyik főfeladata a gyűjtemény feles darabjai előnyös elcserélése által a gyűjteményt gyarapítani. Erre nézve:

- a) közölni fogja a gyűjtemény felesleglajstromát más hasonló gyűjtemények kezelőivel, és tőlök is a felesleglajstrom közlését kérni. Ennek alapján aztán a választmány jóváhagyása alá terjeszteni indítványait és e jóváhagyás megnyerése után a cserét eszközölni;
- b) ha e kölcsönös közlések alapján valamely gyűjtemény ajánlatot tenne készpénzbeli vásárra, az ör ez ajánlatot közli a választmánynyal, és ha a választmány beléegyezik a kérdéses darabokat eladhatja. Az ily eladásból megfordult pénz azonban nem for-

dítható egyébre, mint ismét csak oly gyűjteménydarabok vásárlására, a melyeket más úton nem lehetne megszerezni;

c) az örnek meg van engedve, hogy a gyűjtemény gyarapítása érdekében az érmékből lenyomatokat készíthessen elcserélés és eladás végett;

d) a béceserélt darabokat meg kell vizsgálnia, és ha nem felelnek meg annak, a minek ajánlva voltak, vissza kell hogy utasítsa.

e) régiségkereskedőkkel csak akkor bocsátkozzék cserére, ha minden óvakodás mellett a csalódás ellen, a csere a gyűjtemény világos előnyére eszközölhető.

18. §.

Vásár útján meg fogja szerezni a gyűjtemény különösen az országban talált régiségeket. Erre nézve az ör kötelessége:

a) figyelemmel kísérni minden találmányt, és ha a találó önkényt nem kínálja meg a gyűjteményt vele, a gyűjtemény részéről illő lépéseket tenni a darab megnyerésére, ha érdemes reá.

b) Ha valamely ilyen nevezetes darab akármi okból nem volna megszerezhető, az ör igyekezzék annak legalább egy hű rajzát vagy ha lehet másolatát megszerezni.

c) Önkényt világos, hogy a vásár végleges megkötése csak akkor történhetik meg, ha az ör előbb bizonyosságot szerzett magának arról, hogy megéri a darab az érte kért árt, és azután a választmány beléegyezett a vásárba.

d) Más gyűjteményektől vagy éppen kereskedőtől a gyűjtemény csak akkor vásárol készpénzen, ha a kérdéses darabok a múzeumba nézve különösen fontosak, a minek eldöntése az ör elterjesztése után mindig a választmánytól függ.

V. Felügyelet.

19. §.

Azokon a napokon, a melyeken a gyűjtemény a nagy közönség számára nyitva van, az ör köteles jelen lenni és egy személyesen felügyelni, mint a melléje rendelt szolgálkkal felügyeltetni. Különben más napokon is köteles 10-től 1-ig délelőtt dolgozó szobájában jelen lenni, hogy ott legyen, ha idegenek meg akarják látogatni a gyűjteményt.

20. §.

A közlátogatás alkalmával a szekrényeknek nyitva állani nem szabad, éppen oly kevéssé szabad akkor bármi szín alatt valamely darabot helyéből levenni, vagy másolást és rajzolást engedni.

21. §.

Az alapszabály 48. §-ke értelmében a választmány minden évben a leltár szerint egyszer számba fogja venni az egész gyűjteményt és ez által ellenőrizni az ör kezelését.

22. §.

A gyűjtemény számára megszerzendő szakmunkákra nézt az ör a könyvtárnok kötelességét veszi át.

23. §.

A muzeumi alapszabályok 29. §-ke rendelete szerint az érem- és régiségtárnoknak se külön efféle gyűjteményt tartani, se érmekkel vagy régiségekkel a maga kezére kereskedést üzni nem szabad.

24. §.

Ha az ör huzamos ideig akár betegség akár más alapos oknál fogva nem teljesíthetné kötelességét, a választmány fog kellőleg gondoskodni helyettesítéséről.

25. §.

Ha haláleset vagy más ok miatt az ör személye változik, a választmány rendesen át- és számba veszi a gyűjteményt, és ha hiányt nem talál a kilépett örnek vagy az elhalt ör maradékának feloldó bizonyítványt ad.

26. §.

Ez utasításnak két hasonmása készül, melyek egyike az érem- és régiségtárnok kezébe megyen magát hozzá tartás végett, a másik az érem- és régiségtárnok aláírásával az egyleti levéltárba megyen.

Utasítás

az erdélyi muzeum-egylet titkára számára.

1. §.

A titkár mind a köz-, mind a választmányi gyűlésekben tollvivő, ezen gyűlések jegyzőkönyveit fogalmazza és az elnökkel együtt aláírásával hitelesíti.

2. §.

Az egylet nevében kelendő minden hirdetéseket, rendeleteket a titkár adja ki és aláírásával megerősíti. Elnök tudtával ő hivatja össze a választmányi gyűléseket.

3. §.

A gyűlések határozata szerinti minden okiratok csak titkári ellenjegyzés mellett hitelesek.

4. §.

Mind a köz-, mind a választmányi gyűlések határozatait a titkár köteles evidentiában tartani s ezek végrehajtása iránt az illetőket figyelmeztetni.

5. §.

Rendes előadó mind a köz-, mind a választmányi gyűlésekben. Titkárhoz beadandók a köz- vagy választmányi gyűlések elébe terjesztendő kérelmek, indítványok stb.

6. §.

A titkár számol le a közgyűlés előtt a választmány nevében.

7. §.

Az egylet levéltára kezeire van bízva, e levéltárt pontosan rendezni, lajstromozni és híven őrizni köteles.

8. §.

A titkár kezei közt van az egylet pecsétje.

9. §.

Folytatja az egylet hivatalos levelezéseit és kezeli a posta-könyvet.

10. §.

Rendes tagja a pénztári vizsgálatoknak és pénztárnok számoltatására kinevezett bizottságnak.

11. §.

Az egylet által kiadandó mindennemű nyomtatványok rendes javítónoka (corrector); ugyszintén ezek nyomdai kiállítása körül felvigyázó.

12. §.

A pénzbeli utalványozásokról a tárgyak szerint rovatozott jegyzőkönyvet viszen.

Utasítás

az erdélyi muzeum-egylet pénztárnoka számára.

1. §.

A pénztárnok biztosítékul Kolozsvárt helyben levő és minden tereh nélküli 5000 frt. értékű ingatlan vagyont köt le, abba saját költségén az egyletet bétábláztatja. Éghető anyagok e biztosításban csak akkor veendőek fel, ha ezek valamely közhiteleti tüzkármentő társulatnál biztosítottak. Ezen esetben a pénztárnok e biztosítást mind addig folytatni köteles, míg hivatalát folytatja.

2. §.

Az egylet a pénztárnok kezébe egy Wertheim féle tűzmentes szekrényt ad; a pénztárnok az egylet minden pénzét e szekrényben tartja és benne az egylet tulajdonán kívül semmit egyebet nem fog tartani. E szekrény belső külön részében fognak állani az egylet minden értékes papirjai és e rekesz kulcsa az ellenőrre lesz bízva, a kinél egyszersmind állani fog egy lajstrom, a melyben az értékpapírok számjai pontosan fel lesznek jegyezve, a kötelezvények pedig híven lemásolva.

3. §.

Bevételeiről és kiadásairól rendes naplót viszen.

4. §.

A rendszerezett hivatalnokok fizetésén kívül, melyek havonként utólagosan fizetendők, rendes utalványozás nélkül az egyleti pénztárból semmi kiadást nem teszen. A rendes utalvány pedig elnöki és titkári aláírás alatt kél. Az egylet szolgáló nyugtáit az igazgató láttamozza.

5. §.

Mind bevételeit mind kiadásait, kellő tanulevelekkel készíti fel.

6. §.

Az egyesület pénzből maga nevére se nem kölcsönöz, se nem kereskedik; hanem köteles a pénztárt mindig oly állapotban tartani, hogy azt a vizsgálat mindig maga rendén találja.

7. §.

A részvényesektől a részvénydíj pénztárnok köteles begyűjteni; felhatalmaztatván a vidéken lakó részvényesektől a részvény felszedéssel saját felelőssége mellett, más egyént is megbízni.

8. §.

Minden február hó végével köteles a pénztárnok a részvényeket befizetni elmulasztott részvényeseket a választmánynak feljelenteni.

9. §.

Minden közgyűlés előtt rendes számadást terjeszt a választmány eleibe, melyben a pénztármaradékról névszerint meg legyen nevezve, hogy az mi esoda pénzneben van.

10.

Aláadja magát minden időben a pénztárvizsgálatoknak; úgy szintén az egyesületi választmány által kinevezett pénztárszámoltató bizottságnak.

11. §.

A kezelése alatti pénztárban netán történhető károk megtérítésére mind magát, mind leendő örököseit in solidum kötelezi.

12. §.

A pénztárnok fizetése az államkötelezvények kamatjának 1⁰/₁₀ a részvényesektől begyűjtött összegnek pedig 5⁰/₁₀-ja. E fizetését azonban soha sem előlegesen, s akkor is az ellenőr által ellenjegyzett nyugtája mellett veszi ki.

18. §.

A pénztárnoki utasítás két példányban adatik ki, egyik a pénztárnok számára ahhoz tartás és maga alkalmazás végett, a másik pedig a pénztárnok által aláírva az egyesületi levéltárban őriztetik.

14. §.

Mindazon esetekben, midőn bevételei vagy kiadásai alkalmával maga igazolása végett hiteles tanura volna szüksége, az ellenőrhöz folyamodik.

Utasítás

az erdélyi muzeum-egyesület ellenőre számára.

1. §.

Mindazon esetekben, melyekben akár a pénztárnoknak, akár a gazdának bevételeik vagy kiadásaik tárgyában hiteles tanura van szükségük, az ellenőrnek kell tanuskodnia.

2. §.

Ellenőrnek bemutatandók az egyesület számára tett ajándékozások, a végre, hogy az ajándékokat az ajándékozó nevével együtt az e végre készült „Albumba“ (lásd alapszabályok 55. §-két) saját kezével bérja.

3. §.

Ellenőr ellenjegyzzi a pénztárnok azon nyugtáját, melynél fogva saját fizetését veszi ki a pénztárból.

4. §.

Az ellenőr mind a pénztár-vizsgálati, mind a pénztárnok számoltató bizottságnak rendes tagja.

5. §.

Gazda, pénztárnok vagy titkár változása esetében az átadó bizottságnak mindig az ellenőr a tollvivője.

6. §.

Ellenőrnél áll a pénztár azon belső rekeszének kulcsa, melyben az egyesület értékes papirjai, okés kötlevelei vannak letelve, azonkívül egy lajstrom, a melyben pontosan fel lesznek jegyezve az egyesület értékpapirjainak számai, és híven le lesznek másolva az ama rekeszben őrzött kötelezvények.

Utasítás

az erdélyi muzeum-egyesület gazdája számára.

1. §.

A gazda leltár szerint veszi át a muzeum-egyesület minden ingatlanságait és ezekre felügyelni tartozik.

2. §.

A gazda az egyesület biztosa minden történhető építetéseknél, igazításoknál s ezekre felügyel; mihelyt készek a munkák, bérjenti a választmánynak.

3. §.

A gazda tartozik felügyezni a muzeumi kert tisztaságára, és e tekintetben rendelkezik a kertészszel és ennek legényeivel.

4. §.

A gazdának kötelessége gondoskodni a muzeum számára szükségeltető tüzfáról, gyertyáról stb.

5.

Mindazon esetekben, midőn kiadásai, bevételei vagy vásárlásai alkalmával maga igazolása végett hiteles tanura leend szüksége, az ellenőrhöz folyamodik.

Utasítás

az erdélyi országos muzeum segédszemélyzete számára.

1. §.

Az alapszabályok 23. §-ke értelmében a muzeum-egyesület tartani fog a muzeum körül segédsze-

mélyzetet is, a melynek rendeltetése a muzeumi tisztviselőket a gyűjtemények rendezésében és kezelésében célszerűen segíteni.

2. §.

A segédszemélyzet egyénei kétfélék u. m.:

- a) altisztviselők,
- b) szolgák.

3. §.

Az altisztviselőket a tisztviselők ajánlatára a választmány nevezi ki, és szorosan kötelezi őket arra, hogy a muzeum mindennemű vagyonát hiven őrizzék, tehát nem csak magok ne tegyenek kárt benne, hanem lelkiösméretesen ügyeljenek arra is, hogy más kárt ne tehessen, továbbá arra, hogy a rájuk bízott teendőkben pontosan és hiven eljárjanak azon tisztviselők utasítása és rendelése szerint, a kiknek alá lesznek rendelve. Az ily egyének azután a muzeum rendes személyzetéhez tartoznak, és a rájuk bízott dolgokról részletesen felelősök. Alá vannak ugyan rendelve a muzeumi tisztviselőknek, elbocsátások azonban a választmánytól függ.

4. §.

A szolgákat az egyes tisztviselők ajánlatára a muzeum igazgatója szegődötteti bé, és felterjeszti jóváhagyás végett a választmánynak. Kötelességök mindent hiven és pontosan teljesíteni, a mit a tisztviselők megparancsolnak. Ha nem teljesítik kötelességöket az igazgató el is bocsáthatja őket, utólagos jelentés mellett a választmánynál.

5. §.

E segédszemélyek a szükséghez képest rendes szolgálattételre fel lesznek ugyan osztva a muzeum egyes osztályai szerint, és e tekintetben egyenként külön lesznek alárendelve az illető osztályok öreinek, és ki is lesz szabva rendes teendőjük; de azért mégis valamenynyien az igazgató alatt állanak, és nem vonhatják ki magokat semminek a teljesítése alól, a mit akár az igazgató, akár közvetlen főnökjök a muzeum körül rájuk bíz. Különösen kötelesek egymásnak segédkezet nyújtani az oly munkák kivitelében, a melynek gyors és pontos eszközzésére az egyes osztályba beosztott személyzet nem találna elégséges lenni.

6. §.

A muzeumot látogató közönség irányában szerényen és udvariasan kell hogy viseljék magokat. Ha felügyelés végett felállítva valami helytelenséget vesznek észre a látogatók részéről, szerényen intsek meg az illetőket, és ha az intés nem fog, jelentsék a gyűjtemény öreinek.

7. §.

Látogatóktól hozzájok intézett kérdésekre legjobb tudtok szerint készséggel és udvariassággal feleljenek.

8. §.

Az intézet érdekében kötelességökké tett szolgálattételért senkitől jutalmazást vagy díjt nem szabad követelniök; ha valaki önkényt megajándékozza őket, a legcsekélyebb ajándékot is udvarias köszönettel kell fogadniok.

9. §.

A muzeum épületébe bés kijáró személyeket, különösen olyanokat, a kik göngyöket vagy pogyászokat hordoznak, kísérik figyelemmel, hogy semmiféle elhordozás ne történjék.

10. §.

A hivatalos órákban valamenynyien jelen lenni tartoznak, és csak az igazgatótól kapott engedély után távozhatnak más esetben, mint hivatalos küldetésben.

11. §.

Valamenynyi szolga tartózkodjék az italtól és minden garázdaságtól, a melynek okvetetlen következése rögtöni elbocsátás.

12. §.

Tűzvész vagy más hasonló alkalommal valamenynyi szolga köteles rögtön a muzeumban megjelenni, és magát az igazgatónak rendelkezése alá jelenteni.

13. §.

Az épületben benn lakó szolgáknak estve 10 órán túl kimaradni és reggel viradta előtt kijárni nem szabad. Éjjel otthon lenni tartoznak.

14. §.

A segédszemélyzet közt támadt versengéseket a muzeum-igazgatója dönti el. Az igazgató ítéletében magát rövidítettnek gondoló fél a választmányhoz folyamodhatik.

15. §.

A magát hűségeseknek bizonyított szolgák számára a muzeum-egylet illő megjutalmazásról fog gondoskodni, vagy béremelés vagy jutalomdíj által.

XVI.

A gyűlésrend során a választások kerülvén napi rendre, elnök ö nmlga eléterjeszti, hogy időnyérés tekintetéből célszerűnek látná, ha a közgyűlés több hivatal bétöltésére egyszerre szavazna, névszerint elébb elnök, alelnök, muzeum-ör és könyvtárnok választására.

A közgyűlés elfogadván ez indítványt, a nmlgu elnök ür négy bizottságot nevez ki a szavazások ellenőrzésére és számba vételére névszerint:

1. Elnökválasztási bizottság:

Elnök: gr. Mikes János; tagjai: Betegh Kelemen, Torma Károly és Szacs vay Zsigmond.

2. Alelnökválasztási bizottság:

Elnök: Ujfalvi Sándor; tagjai: Takács János, ifj. Roth Pál és Korbuly Gergely.

3. Múzeum-ör választási bizottság:

Elnök: b. Apor Károly; tagjai: Naláczy Farkas, Mara Miklós és Ugron Sándor.

4. Könyvtárnokválasztó bizottság:

Elnök: Zeyk Károly; tagjai: Kelemen Benjámin, Mihályi Károly, Kispál Lajos.

XVII.

Mielőtt a közgyűlés szavazáshoz fogott felszólalás történik a közgyűlésben oly értelemben, hogy a múzeum-egylet részéről hálátlanság jele volna, ha még szavazásra lenne szükség az elnök megválasztására, miután az elnök tisztelt személye iránt bizonyosan senkiben legkisebb kétely sincs.

A közgyűlés e felszólalásra harsány felkiáltásban nyilvánítja teljes egyetértését e tekintetben, a legélénkebb örömunyilvánításokkal éltetvén mint elnököt gr. Mikó Imre ő nmlgát. Minthogy azonban az alapszabályok világosan megparancsolják a szavazást, a közgyűlés az alapszabályok értelméhez ragaszkodván a nyilvánult egyetértést még titkos szavazásával is akarja megerősíteni.

XVIII.

Megtörténvén e szerint az első szavazás következő eredménye lett:

Elnökválasztásra szavazván 293 tag, ebből 292 gr. Mikó Imre ő nmlgát választotta, 1 szavazat esett id. gr. Teleki Domokosra.

Alelnökválasztásra szavazván 288 tag, ebből 278 gr. Lázár Miklóst választotta, azonkívül még kapott Tisza László 4, id. gr. Teleki Domokos 2, gr. Mikes János, gr. Bethlen János, gr. Bethlen Sándor, gr. Lázár Kálmán 1-1, szavazatot.

Múzeum-örválasztásra szavazván 292 tag, többséget nyert Brassai Sámuel 270 szavazattal, azonkívül még kapott Jancsó József 11, dr. Szabó József 3, dr. Engel József 2, Berde Áron, Kövály László, Pávai Vajna Elek 1-1, szavazatot.

Könyvtárnokválasztásra szavazván 293 tag, többséget nyert Szabó Károly 208 szavazattal, azonkívül még kapott Finály Henrik 70, Gyulai Pál 12, Vass József, Dózsa Dániel, Szabó Gergely 1-1, szavazatot.

XIX.

Elnök ő nmlga lelkes szavakban megköszönvén a közgyűlésnek a benne helyezett bizalmat, felszólítja a tagokat, hogy már most ígéreteik pontos beváltásával támogassák elnöki kötelességei teljesítésében; ezután felszólítja a közgyűlést újabb szótételre a még hátra levő tisztviselők és a választmányi tagok választására, e végre a már működött négy bizottságot újra felkéri az ellenőrzésre és számbavételre, még pedig az elnökválasztási bizottságot a titkár választására, az alelnökit pénztárnokválasztásra, a múzeum-örít ellenőrválasztásra, a könyvtárnokot gazdaválasztásra, az ügyvéd választására gr. Bethlen János elnöksége alatt, a választmány választására b. Kemény István elnöklete alatt két új bizottságot nevezvén ki, az előbbibe tagokul Földváry

József, Medgyes Lajos és gr. Kornis Ádám, a másikba Kasza Dániel, Matskásy Péter és id. Pataky József urakat adván az elnökök mellé.

Ezután a választmányi 12 tag választására az alapszabály értelmében következő 36 tagot ajánl, megjegyezvén, hogy e 36 tag azért van az alapítók és részvényesek sorából véve, minthogy az igazgató tagok a szabályok 12. §-ke szerint ugy is tagjai a választmánynak:

Szacsvay Zsigmond, Páll Sándor, Horváth Pius, Nagy Péter, b. Kemény Gábor, Zeyk Károly, Mike Sándor, gr. Bethlen János, Keserü Mozes kanonok, Gyulai Pál, dr. Engel József, Berde Áron, Nemes János mérnök, Takács János, Ovsiák Alajos, Jancsó József, Dózsa Dániel, Hincz György, Wolf János, Kövály László, Gyergyai Ferencz, Száva Farkas, Gámán Zsigmond, Agoston Károly, Pataky József, Wendler Frigyes, Halmágyi Sándor, Fekete János, Tompa János, Demeter Károly, Pekri Ádám, Kriza János, Makoldi Sámuel, Naláczy Farkas, Kelemen Benjamin, Sámi László.

Megtörténvén a szavazás, következő volt az eredmény:

a titkárságra szavazott 246 tag, többséget nyert Finály Henrik 124 szavazattal, azonkívül kapott Dózsa Dániel 111, Gyulai Pál 9, Gondol Gedeon 1, Indali Péter 1 szavazatot;

a pénztárnokságra szavazott 232 tag, többséget nyert Bányai Vitális 185 szavazattal, azonkívül még nyert Kövály László 47, Tiltsch János 4, Páll Sándor 3, Mozsa József 2, Naláczy Farkas 1 szavazatot;

az ellenőrségre szavazott 229 tag, többséget nyert dr. Szabó József 162 szavazattal, azonkívül kapott Páll Sándor 40, Sárkány Ferencz 11, Makoldi Sámuel 3, Kövály László, Ince Mihály és Ferenczy Mozes 2-2, gr. Eszterházy Géza, Bíró Lajos, Bányai Vitális, Jancsó József, Jancsó Lajos, dr. Pataky Dániel, Korbuly Gergely 1-1, szavazatot.

A gazdai hivatalra szavazott 221 tag, többséget nyert Bíró Lajos 116 szavazattal, azonkívül kapott Biasini Domokos 60, Schütz János 16, Páll Sándor 14, Hincz György 6, dr. Szombathelyi Gustáv és Tauffer Ferencz 2-2, Lukács Ferencz, Kövály László, Bíró Miklós, dr. Szabó József, Matskási Péter 1-1, szavazatot.

Az ügyvédségre szavazott 206 tag, többséget nyert Fehér Márton 142 szavazattal, azonkívül kaptak Csulak Dániel 31, Pataky József 13, Sebe Sámuel 5, Simon Elek 3, Groisz Ferdinánd, Groisz Sándor, Vajna Sándor és Szentiványi Ferencz 2-2, Medgyes Károly, Butyka Lajos, Medgyes Ferencz 1-1 szavazatot.

A választmányi 12 tag választására bégyült szavazatokat lepecsételvén a közgyűlés felkéri az illető bizottságot, hogy délután kiszámlálván az eredményt a következő napon tegyen jelentést róla.

Ezek után a gyűlés eloszlott.

Negyedik nap.

Szombat november 26.kán, 1859.

XX.

A jegyző felolvassa a lefolyt harmadik napi ülés jegyzőkönyvét.

A közgyűlés helyben hagyja.

XIX.

A választmány-választási bizottság jelentést tesz a számbavett szavazás eredményéről.

E szerint 242 tag szavazván többséget nyertek: Gyulai Pál 228, Nagy Péter 224, Mike Sándor 209, Horváth Pius 200, Zeyk Károly 192, gr. Bethlen János 191, dr. Engel József 191, Kriza János 190, Takács János 176, Szaecsvay Zsigmond 164, Páll Sándor 155, Dózsa Dániel 141 szavazattal, azonkívül kaptak: Nemes János 111, Berde Áron 64, Hincz György 56, Sámi László 42, Kövály László 39, Gyergyai Ferencz 21, Fekete János 15, Nagy Elek 8, Torma Károly 8, Jakab Elek 7, Kagerbauer Antal 6, Vida Károly 5 és még számosan 3-1 szavazatot.

XXII.

A magyar tud. akademiától, a magyar nemzeti muzeum igazgatóságától, a kir. magyar természettudományi társulattól, az erdélyi honisimei társulattól és az erdélyi természettudományi egylettől érkezett üdvözlő iratok felolvasása következén.

A közgyűlés ez üdvözlőket szívélyesen fogadja és elhatározza, hogy mindegyikre köszönettel válaszolván viszont biztosítja az üdvözlő intézeteket és testületeket a maga szíves közreműködéséről és felkéri a kiadandó nyomtatványok kicserélésére. Az üdvözlő iratokat a jegyzőkönyvbe iktatni határozván, ezek így következnek:

Nagyméltóságu Gróf Úr!

Excellentiádnak mult hó 24-én költ atyafiságos levelét, melyben tudtván a magyar tudományos Akademiával, miszerint az erdélyi Muzeum-egylet alapszabályai megerősítették, s ennek folytán az, folyó hó 23-kán első közgyűlését tartja, az Akademiát is küldöttei által meghívni méltóztatott; hazafiai buzgó örvendezéssel s testvéries meleg részvétellel vettük.

Mert beteljesedve látjuk kedves testvér hazánknak közel hetven év óta anynyiszor nyilatkozott azon forró ohajtását, hogy végre valahára oly tudományos középponttal birjon, melyben ezen anynyi tekintetben nevezetes és tiszteletre méltó ország tudományos erői egyesülvén, mind azon kineket, melylyel a természet, a történet és a nép szelleme azt megajándékozta, közismerethe hozhassák; mind az összes hazai tudománynak hazájokban közvetítői lehessenek.

De beteljesedve látjuk a nagyobb magyar haza és minnen magunk, e nemzeti Akademia régi ohajtását is: jól tudva, mily hathatós eredményeket várhat egy ily tudományos egyesülettől az összes ma-

gyar tudományosság, s különösen mily lényeges segedelmekkel biztatja akademiánkat is a vele leendő kézfogás.

Mert nyilván van előttünk, mily lendületre képes az erdélyi magyar szellem, valahányszor a kor eszméi s az institutiók kedvező alakulásai azt működésre hívják fel. Fényes betükkel van Erdély a XVI-dik század magyar irodalomtörténetébe beírva öntudatos, lelkes és több irányu igyekvéseivel egy nemzeti irodalmat megalkotni; fényesekkel a XVII-dik század, ha csak annak hathatós kezdeményezését tekintjük is, melylyel az összes tudománykört a magyar fajnak meghódítani törekedett. És élnek emlékeztünkben a mult század erő kifejtései a nemzeti tudományt társas úton előmozdithatni, valamint a jelennek második tizedében azon sokat ígérő lelkeség, melynek oly meglepő jeleit idézék fel egy szerencsés mozgatónak felhívásai. Hogy ezek állandóságra nem vergődhetek, tudjunk, nem az erdélyi szellemen mult.

Ime megjött az idő, mely valahára megnyitá a tért, megteremté az eszközöket. Erdély megdicsőítette magát áldozatkészsége által: melylyel — meg vagyunk győződve — Erdély tudományos képességei, működve nem kevesebbé dicsően fognak versenyezni.

Tisztelve azon hazafiakat, kik e sokat ígérő alkotványhoz összcshordák a köveket; tisztelve azokat, kik abban az új élet világot meggyujtani szövetkeznek: megkértük s kiküldöttük képviselőinkül b. Eötvös József urat, e tudományos akademia elnökét, Bartakoviés Albert egrí érsek urat, akademiánk igazgató-tanácsosát, ugy Danielik János apát, Csengery Antal és Kovács Gyula urakat tiszteletli, rendes és levelező tagjaink sorából, hogy Nagyságatok előtt személyes kifejezői legyenek hazafiai részvevő örvendezésünknek és atyafias kézfogásunknak; s egyfelől biztosítván e testvér intézetet teljes készségünkről, annak céljait részünkről kitelhetőleg előmozdítani; viszont annak is eléforduló esetekben a mi működéseink segélyezésére szíves hozzájárulását kikérjük.

Excellentiád pedig, kinek nemes törekvéseihez e nagy ügy boldogításában szerencsét és hoszszu életet kívánunk, fogadja kijelentését azon hazafiai szinletlen tiszteletnek, melylyel Excellentiád iránt az összes akademia viseltetik.

Költ Pesten, a M. Tudományos Akademiának 1859. november 1-jén tartott összes üléséből.

gróf Desselffy Emil,
a magy. tud. Akademia elnöke.

Toldi Ferencz,
titoknok.

Nagyméltóságu Gróf!

Kegyelmes Uram!

Mint a magyar nemzeti muzeum igazgatója és mint a magyar akademia tagja, személyesen kívánom az erdélyi muzeum-egyletnek, mint ifjabb testvérintézetnek alakítógyűlésén megjelenni, de gyöngéldésem által visszatartva Kovács Gyula muzeumunk természetosztályi öre fogja ez alkalommal a

magyarországi nemzeti muzeumot képviselni, s a testvérintézet üdvözlését megvinni.—Adja az ég, hogy az erdélyi Muzeum, mely nagyrészt Excellenciád hazafias lelkesedése által létesült, s ezen lelkesedésnek mindinkább terjedése által már is a legszebb reményekre jogosít, mindenkor virágozzék, s a testvérország tudományosságának minden időben forrása és kalauzza legyen! Adja az ég, hogy a magyarországi s az erdélyi muzeum mindenkor testvérszeretettel viseltetvén egymáshoz, közös erővel munkálkodva a közös szent czélt — a nemzeti miveltés terjesztését — elérjék.

Mély tisztelettel Excellenciádnak
Pesten, 1859-ki november 17-kén

alázatos szolgálója
Kubinyi Ágoston.

Tekintetes Muzem-egylet!

A magyar természettudományi Társulat legűszintébb örömet fejezi ki az erdélyi muzeum-egylet létrejötte fölött.

Nincs e két honban hazafi, ki azt ne ohajtotta volna, nincs ki azon most nem örvendezne. Mennyivel inkább érzi ez örömet a magyar természettudományi Társulat, látván, hogy saját működése helyétől oly tova is létrejö egy központ, melybe a hont hason czélből tanulmányozók eredményei összefolynak, és a melylyel ugyanazon a nyelven léphet eszme-meg tárgycserébe, melynek művelését is egyik czéljául tekintni: szólván azon a természet-tímenényeiről átalában s a hon ismerésére szolgálókról különösen.

Szabadjon első lépés gyanánt az évkönyvek eddig kijött 3 kötetét (könyvársi úton legközelebb) megküldeni és a tekintetes Muzeum-egyletnek azon ígéretet tenni: hogy a magyar természettudományi Társulat, az ez után kiadandókkal is legnagyobb örömmel fog szolgálni.

Pest, november 18. 1859.

A magyar természettudományi
Társulat nevében:

Kovács Gyula,
társulati alelnök.

Tekintetes Muzeum-egylet!

A magyar honi földtani Társulat a legűszintébb örömmel üdvözlí azon szerenésés napot, melyen az erdélyi Muzeum-egylet áldásdús működéseit önalkotta törvények nyomán megkezdeni; adja az ég bö áldását reá!

Mily szerenese, egy a természet által oly dús kincsekkel megáldott honban a hazafi erőket őszpontosítva szemlélni arra, hogy kedves testvérhonunkat tüzetesen megismerjék, és a mivelt világgal megismertessék; társulatunknak, mely hasonló feladat megoldásán fáradozik, midőn az idős testvér földtani viszonyait kutatja, ez valódi örömnap.

Midőn tehát társulatunk a leghöb testvéri szeretettel nyujtja a tekintetes egylet felé üdvözlő jobb-

ját, szerény adományul munkálatainak eddig megjelent első füzetével kedveskedik, azon ígérettel, hogy a nemsokára megjelenendő második füzetel, valamint később a többiekkel is kedveskedni édes kötelességének ismerendi.

Ezen üdvözléttink megvitelével társulatunk első titkáráat Kovács Gyulát biztuk meg.

Pesten, november 19-kén 1859.

A magyar földtani társulat nevében

annak elnöke

Kubinyi Ágoston.

Hochgeehrter Museum-Verein!

Mit freudiger, gehobener Stimmung begrüsst der unterzeichnete Ausschuss des Vereins für siebenbürgische Landeskunde den nahenden 23. November, welcher durch die Gründung des siebenbürgischen Landes-Museums zu Klausenburg für immer verherrlicht werden soll; mit wahrer Begeisterung rufen wir dem 23. November einen tief aus dem befriedigten Herzen sich empordrängenden Segen zu, da an diesem Tage eine neue Stätte gegründet wird, wo vor den prüfenden und sichtenden Augen der Männer der Wissenschaft nicht nur die mannigfach verflochtenen Geschichte der Völker Siebenbürgens, wie sie die dahingeschwundenen Jahrhunderte zusammen gewebt haben, sich klar und durchsichtig aufrollen werden, den jetzigen und künftigen Söhnen des Landes zum Besten, sondern wo auch die überreiche Natur des Landes ihre Gaben ansammeln und aufhäufen soll zur Schatzkammer, ebensogut für den forschenden Gelehrten, wie für den auf Veredlung seines Arbeitsmaterials sinnenden und zeitgemäss vorwärts strebenden Gewerbsmann.

Seit neunzehn Jahren hat der Verein für siebenbürgische Landeskunde auf demselben Felde seine Kräfte versucht und nach demselben Ziele gestrebt, und diese neunzehn Jahre haben ihn je länger je mehr gelehrt, wie überreich nach allen Seiten hin das Reich des Forschens im theuren Siebenbürger Vaterlande sei. Um so inniger begrüsst der unterzeichnete Ausschuss das nunmehr ins Leben getretene Landes-Museum und um so heisser hegt derselbe den Wunsch, dass es dem Hochgeehrten Museum-Verein gelingen möge, unter langjähriger Leitung seines erlauchten, von uns hochgeehrten, hochgeborenen Herrn Vorstandes, die schönsten Lorbeern auf dem Felde siebenbürgischen Forschens und Wissens zu erringen! Und wenn es ein kennzeichnendes Merkmal der neueren Zeit ist: das Vereinzelte zu einem, das zusammengehörige fest zu verbinden, damit wie im Leben, so auch im Wissen der vereinten Kraft und dem einigen Willen gelinge, was dem alleinstehenden Versuch unerreichbar ist: so möge denn auch um das Löbliche Museum und den Verein für siebenbürgische Landeskunde die holde Göttinn Eintracht ihre liebenden Arme schlingen, damit ihrem vereinigten Ringen kein Ziel unerreichbar sei!

Möge das Löbliche Landes-Museum die Hoffnungen, und alle die Erwartungen erfüllen, die sich in so reichem Maasse an dessen Gründung knüpfen.

Hermannstadt, den 17. November 1859.

Vom Ausschuss des Vereins für siebenbürgische Landeskunde.

Joseph Trausch,
Vereins-Vorsteher.

Karl Fuss,
Schr.

Euer Excellenz!

Indem am 23-ten dieses Monats der von Euer Excellenz gegründete siebenbürgische Museum-Verein seine erspriessliche Wirksamkeit für die Wissenschaft und das Vaterland beginnen wird, beeilt sich der gefertigte Verein für Naturwissenschaften, der zum Theil dieselbe Aufgabe sich gestellt hat, hiezu dem löblichen Museums-Verein das beste Glück zu wünschen und ihm soweit es die Anstrengung und Erreichung des beiderseitigen gemeinsamen Zweckes anbelangt, seine brüderliche Unterstützung zuzusichern.

Möge die schöne und wichtige Aufgabe, welche beide Vereine sich gestellt haben und welche in unserm an Schätzen der Natur sowohl, wie an Zeugen einer grossen geschichtlichen Vergangenheit so reichen Vaterland dem Geiste und den Kräften seiner Söhne noch so reichen Stoff und vielfältige Nahrung zu wissenschaftlichen Forschungen bietet, die beiden Vereine stets Hand in Hand in brüderlicher Eintracht und freundschaftlichem Wettstreit ihrem Ziele entgegen gehen lehren und so zum Frommen der Wissenschaft und zum Heile des Vaterlandes gereichen.

Hermannstadt, am 4. November 1859.

Vom siebenbürgischen Verein für
Natur-Wissenschaften.

Johann Neugeboren,
Vorstandsstellvertreter.

E. A. Bielz,
Sekretär.

XXIII.

A jegyző jelenti, hogy a szebeni jogakademiában tanuló magyar ifjúság maga közt aláírást nyitván, közülről harminczhárman irtak alá részvényeket az erdélyi muzeum alapítására.

A közgyűlés igen szívesen fogadja a nemes gondolkozású ifjak hazafi áldozatkészségét.

XXIV.

Eljött indítványra elhatározza a közgyűlés, hogy a jelen alakító közgyűlés jegyzőkönyvét mint külön emlékkönyvet kinyomatja.

XXV.

Elnök ő nmlga előterjesztésére elhatározza a közgyűlés, hogy a muzeum-egylet első igazgatási éve 1860 január 1-jén vegye kezdetét, e szerint a részvényességi 10 év e naptól lesz számítandó és a tisztviselők fizetési is e napon kezdenek folyni.

XXVI.

A titkár nézve azt indítványozza a nmlgu elnök, hogy miután e tisztviselő ögtön kezdi működését, tán méltányos volna fizetését is azonnal folyóvá tenni.

A titkár nem várván bé a közgyűlés határozatát, megköszöni a szíves ajánlatot, kinyilatkoztatván, hogy megelégszik, ha az ő fizetése is akkor kezd folyni, a mikor a többi tisztársaié.

Ezután elnök ő nmlga következő beszéddel zárja bé a közgyűlést:

Tisztelt közgyűlés!

Első alakító közgyűlésünknek tehát már már vége. A cél, mely egybehozott volt, elérve. Számavettük muzeumi, muzeum-egyleti s azzal együtt erkölcsi és nemzeti erőnket is. A mi az elsőt illeti: úgy vélem, hogy mind anyagi, mind szellemi erőnk elegendő arra, hogy célbavett szerény kis tudományos hajlékunk, az erdélyi Muzeum megalkotásának híte minden jök keblében közös szíves szállást találjon. Ugyanis e végre képezett egyesületünk formázerint megalakult, a kellő tisztviselői kar és választottság ki van nevezve, munkásságának irány adatott, a Muzeum épületének és helyiségének új rendeltetésök szerinti átalakításáról s begyűlt vagyonaiknak — addig is alkalmas helyen rendezéséről s a lehetőségig használhatóságáról gondoskodás van téve. Már most a tisztviselők és a választmány feladata, az ügyet tovább fejleszteni, az irántai rokonszenvet a hazafiakban folyvást növelni, rosz akarat és félreértések ártalmaitól őni, a közszeretet ápoló karjain biztos haladással előbbre vinni, szóval: ez új szellemi csemetének a haza földében erős meggyökerezését eszközölni.

A ki e közgyűlésnek csak ezen eredményeit tekintti is, találma kell abban némi olyat, mi a haza és tudomány igaz barátjának kedves, s szívének jól esik. De a ki ennek folyama alatt nyilvánult sokféle képesség, szellemi erő és hű nemzeti érzés nemes versenyét, s határozott irányát és jellemét nem hideg kedélylyel, de hideg elmével kíserte, az, sokat fogott látni és élvezni olyat, a mi a hazafi lelkét felemeli, s nemzetünk szebb jövőjének meganynyi zálogát képezi.

Azonban ezen mi tudományos és nemzeti ünnepeink nem csak tiszta örömökben, de tanulságokban is gazdag volt. Én, tisztelt hazámfiak! ezen gyűlésen kifejezett vélemény- és akarategység, szellemi és erkölcsi erősség, tudányszeretet és hazai hűség mértékéből és jelleméből következtetve meggyőződtem arról, hogy ha mi az előnkbe vett úton szilárdan előrehaladunk: közöttünk a polgárisodás, a tudomány és ezeken alapuló nemzetiség ügyét kockáztatni, vagy éppen elejthetni többé semmi nem fogja. . . Meggyőződtem továbbá, hogy mi önkormányzásunkra jogosultságunknak a lefolyt szomorú napokban új alapot készítettünk az által, hogy nagyobb egyetértés, kevesebb elfogultság és szűkkeblűség, mindenekelőtt pedig az eddiginél végtelentül több önmérsékletünk által arra képesekké váltunk. Szóval, engem is azon vigasztaló hit éltet: hogy „megfogyva bár, de törve nem vagyunk!”

A másik örökre szép emléke e közgyűlésnek az hogy nagyobb testvérhoni tudományos Akademiánk, nagy tekintetű alelnökét s néhány legkitünőbb tagját testvéri jobbnuyjtás végett közénk küldvén, ezáltal velünk benső és közvetlen érintkezésbe jött. E két okból fontos és örvendetes reánk nézve: először, mert a gyöngéknék erősekkel szövetekezése a tudomány terén is amazoknak és a tudományoknak van mindig javára és gyarapodására. E mellett e viszony, bölesen és hű gonddal ápolva eszközlője lesz idővel a két hazába szakadt egy testvér szellemi, erkölesi és így mindennél biztosb és maradandóbb lelki rokonulásának. Emlékezetes marad az továbbá, a köztünk megjelent akadémiái küldöttség tagjainak kiváló személyiségei tekintetéből. Mint az égi tájakat fényesb és sűrűbb csillagok: úgy jegyzik ki erős szellemek, nagy egyéniségek útait az irodalom- és társadalmi életben, mélyebb és örök marandóságú nyomok; az ő jártok-költök barázdákat von a társadalom azon rétegein, hol megfordulnak, felköltik az embereknél a jobb természetet, a nemesb ösztönöket. Tanaik, beszédeik, nemes modoruk által befolyanak a kedélyek és erkölesök nemesbülésére, fölemelik a lelkeket, élesztik, kiterjesztik a szép és

jó érzését. S hogy a mi testvérhoni barátink ránk és a mi társaságunkra e hatást gyakorolták, úgy hiszem, mindenki kész velem bevallani.

És most legyen szabad, szívem mélyéből kérni a tisztelt közgyűlés tagjait arra, hogy ha elhagyják is e termet és várost, ne hagyják feledésbe menni szívökben a muzeumot s azzal kapcsolatos drága és közös érdekeink szent ügyét; győződjenek meg, hogy mi itt benn akár mily buzgók vagyunk, mégis az ügyszhez méltó erőt és sikert kifejteni csak az egész ország meleg rokonszenve s erélyes gyámolítása által válunk képesekké.

Végre, újból hálára emelem kezemet a Mindenhatóhoz, a ki nekünk e szép napokat, e nagy nemzeti ünnepet megérniünk engedte. Igen! Légy áldott oh Isten! hogy a midőn anynyi hívei a hazának, kikkel egykor egy lobogó alatt küzdém, búban megtörve, idő előtt, vigasz nélkül tüntek el e szép föld színéről, nekem megengedett, nemzetemet ily nagy alkalommal, ily szép számban s az erőnek ily teljében látnom! — Én szívem egész bizalmával mondom ki népünk nagy látnokával: „hogy a magyar nem volt, hanem lesz!!!